EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO DOPRAVY A VÝSTAVBY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Bratislava 2021

Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku

Správa z kvantitatívneho prieskumu 2021

Vydavateľ:
Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov **4**

Úvod **5**

1. Charakteristika skúmanej vzorky MSP **6**

2. Postoje MSP k podnikaniu a podnikateľskému prostrediu **9**

2.1 Hodnotenie spokojnosti s podmienkami pre podnikanie (Otázka 1) 9

2.2 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania (Otázka 2) 10

2.3 Prekážky zásahov štátu v podnikaní (Otázka 3) 12

2.4 Povinnosti podnikateľov spojené s vypĺňaním častých, rozsiahlych a neprehľadných podaní (Otázka 4) 13

2.5 Akými poplatkami ste ako podnikateľ najčastejšie zaťažený zo strany verejných orgánov (Otázka 5) 14

2.6 Odhadnite výšku poplatkov, ktoré ročne uhradíte štátu ako podnikateľ (Otázka6) 15

2.7 Hodnotenie opatrení pre podnikateľov na zmiernenie dopadov koronakrízy (Otázka 7) 15

2.8 Ktoré z mimoriadnych ekonomických opatrení na zmiernenie negatívnych dopadov COVID-19 ste ocenili najviac? (Otázka 8) 16

3. Ľudské zdroje **17**

3.1 Ako ovplyvnila koronakríza zamestnanosť vo Vašej firme? (Otázka 9) 17

3.2 Zaznamenali ste pri obsadzovaní pracovných miest počas tohto roka výraznejšie problémy ako v predchádzajúcich rokoch? (Otázka 10) 17

4. K legislatíve **18**

4.1 Dá sa podnikať bez porušenia zákona vo Vašom odvetví? (Otázka 11) 18

4.2 Čomu pripisujete, že je ťažké, dokonca nemožné dodržiavať zákony (Otázka 12) 18

4.3 Aký dopad mal Lex Korona (Otázka 13) 20

4.4 Mali by zamestnávatelia mať možnosť rozhodnúť sa, či budú zamestnávať len zamestnancov zaočkovaných proti COVID-19. (Otázka 14) 21

4.5 Digitalizácia a procesy v súvislosti s koronakrízou (Otázka 15) 21

4.6 Bariéry brániace v digitalizovaní procesov vo firme (Otázka 16) 22

4.7 Plánované zmeny vo firme v najbližšom období (Otázka 17) 22

4.8 Očakávania vývoja vo svojej firme v nasledujúcom roku (Otázka 18) 23

4.9 Aké opatrenia preferujete pre uľahčenie Vášho podnikania v budúcnosti (Otázka 19) 24

Metodika prieskumu **25**

Zhrnutie výsledkov **26**

Dotazník **29**

Zoznam grafov

Graf 1: Typ podnikateľského subjektu 6
Graf 2: Právna forma 6
Graf 3: Počet zamestnancov 7
Graf 4: Kraj sídla 7
Graf 5: Odvetvie 8
Graf 6: Dĺžka podnikania 8
Graf 7: Vek podnikateľov 8
Graf 8: Hodnotenie spokojnosti 9
Graf 9: Prekážky podnikania 10
Graf 10: Prekážky podnikania porovnanie 2021/2020 11
Graf 11: Zásahy štátu ako prekážka v podnikaní na Slovensku 12
Graf 12: Povinnosti spojené s vypĺňaním zbytočne častých, rozsiahlych a neprehľadných podaní štátnym inštitúciám 13
Graf 13: Povinnosti spojené s vypĺňaním zbytočne častých, rozsiahlych a neprehľadných podaní štátnym inštitúciám, 2020 a 2021 14
Graf 14: Akými poplatkami ste ako podnikateľ zaťažený? 14
Graf 15: Odhadnite výšku poplatkov 15
Graf 16: Ako hodnotíte doterajšie ekonomické opatrenia? 16
Graf 17: Ktoré z mimoriadnych opatrení na zmiernenie dopadov COVID-19 16
Graf 18: Ako ovplyvnila koronakríza zamestnanosť 17
Graf 19: Zaznamenali ste pri obsadzovaní pracovných miest výrazné problémy 17
Graf 20: Dá sa podľa Vás podnikať tak aby ste neporušili žiadny zákon 18
Graf 21: Čomu pripisujete, že je ťažké dokonca nemožné dodržiavať zákony 19
Graf 22: Ak sa domnievate, že je ťažké dodržiavať zákony, čomu to pripisujete 20
Graf 23: Aký dopad mal Lex Korona? 20
Graf 24: Rozhodnutie zamestnávateľa zamestnať len zaočkovaných proti COVID-19 21
Graf 25: Digitalizovali ste procesy v súvislosťou s koronakrízou ? 21
Graf 26: Aké bariéry bránili v digitalizovaní procesov? 22
Graf 27: Čo plánujete zmeniť v najbližšom období? 23
Graf 28: Aký vývoj očakávate v nasledujúcom roku? 23
Graf 29: Aké opatrenia preferujete pre uľahčenie Vášho podnikania v budúcnosti 24

Úvod

Podnikateľské prostredie je základnou hnacou silou ekonomickej hodnoty a tvorby pracovných miest, či už sa prejavuje vo forme nového startupu alebo ako regeneračná sila v rámci zavedenej spoločnosti.

Podnikanie je o konaní v podmienkach neistoty a pri absencii vypočítateľného rizika. Keď podnikatelia objavujú alebo využívajú príležitosti a mobilizujú zdroje potrebné na to, aby uvoľnili sily tvorivej deštrukcie spôsobmi, ktoré transformujú existujúce odvetvia a vytvárajú úplne nové. Podnikatelia môžu tiež slúžiť ako arbitri, ktorí sú schopní priniesť trhy späť do konkurenčnej rovnováhy. Kvalitné podnikateľské prostredie v kontexte určuje kvalitu spravovania štátu a nastavenia funkčného systému. V prípade malých a stredných podnikateľov (MSP) je kvalita dôležitá, lebo tvorí podstatnú časť zamestnanosti a je tvorcom pokroku a inovácií. Podnikatelia hľadajú nové spôsoby, ako mať pozitívny sociálny a environmentálny vplyv.

Index ekonomickej slobody jasne preukazuje na väzbu medzi ekonomickou slobodou a prosperitou ekonomík. Podľa Heritage Foundation (2020) a porovnania krajín EÚ27 a Veľkej Británie na základe vybraných multikriteriálnych indikátorov, ako sú Index ekonomickej slobody (EFI 2020), Doing Business2020 a Index globálnej konkurencieschopnosti (GCI 4.02019), sa Slovensko nachádza na **21 mieste, čo je na chvoste hodnotení**. Nespokojnosť podnikateľov s podnikateľským prostredím na Slovensku pretrváva aj naďalej, čo možno vnímať aj jednoduchým pozorovaním formou kvalifikovaného prieskumu trhu medzi MSP. Z dôvodu posúdenia kvality z podrobnejšej perspektívy bol realizovaný aj predmetný reprezentatívny prieskum medzi MSP na Slovensku, ktorý sa zameral na vybrané ťažiskové témy:

- posúdenie spokojnosti, resp. nespokojnosti s podmienkami na podnikanie;
- zmapovanie najzávažnejších prekážok v podnikaní na Slovensku;
- posúdenie vplyvu častých legislatívnych zmien na podnikanie;
- zmapovanie názorov na hospodársku politiku štátu;
- identifikácia dopadov korona krízy na podnikateľské prostredie;
- príchod digitálnej transformácie.

Prieskum bol realizovaný formou telefonických rozhovorov CATI **v mesiaci október 2021**. Prieskumu sa zúčastnilo 1 000 malých a stredných podnikateľov (MSP). Zber údajov realizovala prieskumná agentúra Actly s.r.o.. Respondenti prieskumu boli predstavitelia podnikateľských subjektov s rozhodovacou právomocou, teda majitelia firiem, generálni riaditelia, výkonní riaditelia alebo kompetentní pracovníci poverení odpovedať na otázky zodpovednou osobou vo firme s rozhodovacou právomocou.

1. Charakteristika skúmanej vzorky MSP

V nasledujúcej časti sú prezentované základné charakteristiky skúmanej vzorky malých a stredných podnikov z hľadiska:

- štruktúry malých a stredných podnikateľov podľa právnej formy;
- veľkostnej kategórie podniku na základe počtu zamestnancov;
- odvetvia, v ktorom vykonávajú hlavnú činnosť podnikania (podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE;
- regionálnej príslušnosti na úrovni regiónov NUTS 3;
- dĺžky podnikania;
- veku respondenta.

Z celkovej vzorky 1000 malých a stredných podnikov **(MSP)** tvorili **tri štvrtiny** – právnické osoby (75,0 %). Ďalšiu **štvrtinu** skúmanej vzorky doplnili fyzické osoby – podnikatelia (25,0%).

Graf 1: **Typ podnikateľského subjektu**

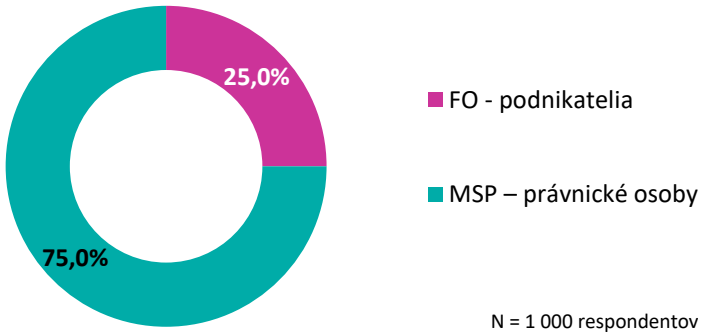

Graf 2: **Právna forma**

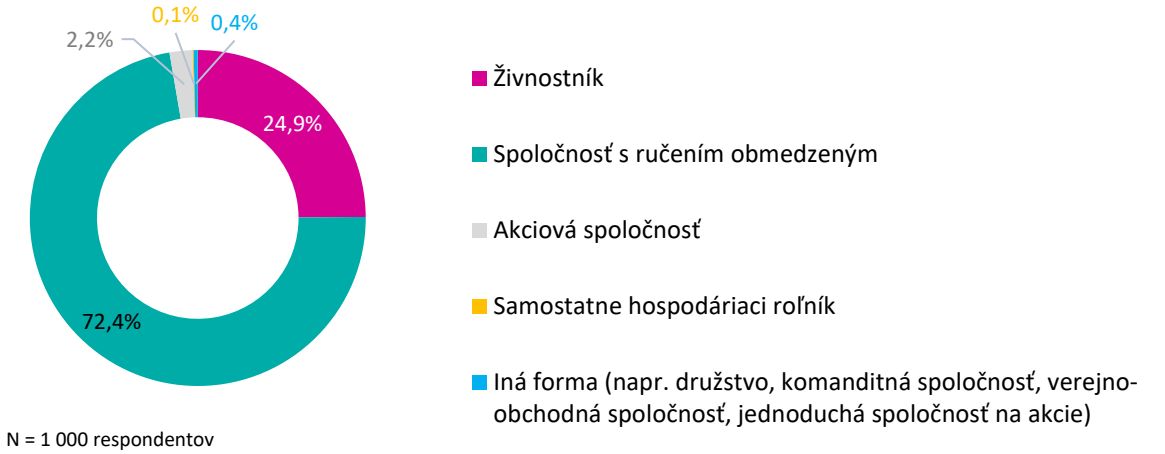

Najväčšiu skupinu z hľadiska právnej formy tvorili spoločnosti s ručením obmedzeným – (72,4 %). Štvrtinu vzorky predstavujú živnostníci. Zástupcovia akciových spoločností tvoria (2,2 %) a ostatné formy spolu (0,5 %).

Takmer 70 % respondentov tvorili zástupcovia mikropodnikov s počtom zamestnancov 0 až 9 a pätinu oslovených predstavovali malé podniky s 10 až 49 zamestnancami. Desatinou boli v prieskume zastúpené stredné podniky s 50 až 249 zamestnancami.

Graf 3: **Počet zamestnancov**

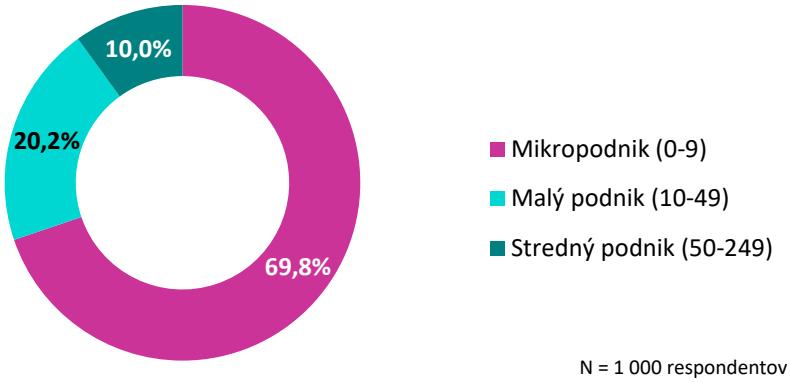

70% mikropodnikov podľa počtu zamestnancov

Z pohľadu **regionálneho zastúpenia malých a stredných podnikov** boli v prieskume oslovení zástupcovia so sídlom vo všetkých ôsmych krajoch Slovenska. Takmer tretinou (29,1 %) boli v prieskume zastúpení malí a strední podnikatelia so sídlom v Bratislavskom kraji. Zastúpenie MSP z ostatných krajov sa pohybovalo v intervale od 8,5 % v Trenčianskom kraji do 11,7 % v Žilinskom kraji.

Graf 4: **Kraj sídla**

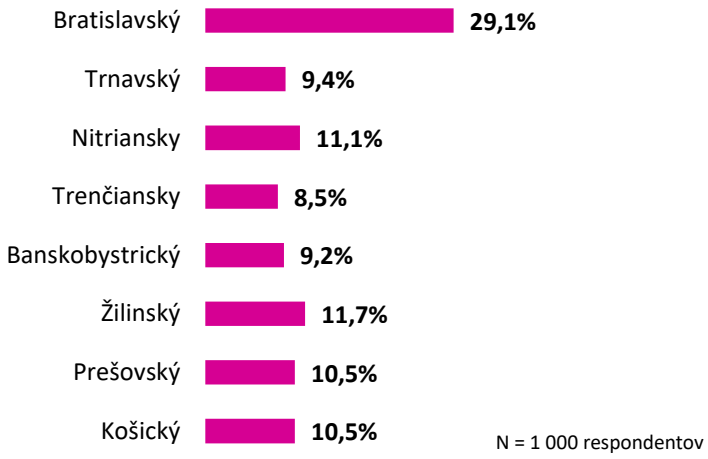

30 % podnikateľov z Bratislavského kraja

Tretinu podnikateľov (30,6 %) skúmanej vzorky malých a stredných podnikov tvorili podnikateľské subjekty, ktoré vykonávali svoju hlavnú činnosť podnikania v odvetví obchodných služieb. Vzorku respondentov ďalej doplnili MSP pôsobiace v sektore obchod (17,4 %), stavebníctvo (14,3 %) a priemysel (13,2 %). V prieskume mali najnižšie zastúpenie MSP z odvetvia pôdohospodárstvo (3,4 %). Podrobnejšiu odvetvovú štruktúru prezentuje nasledujúca tabuľka.

Graf 5: **Odvetvie**

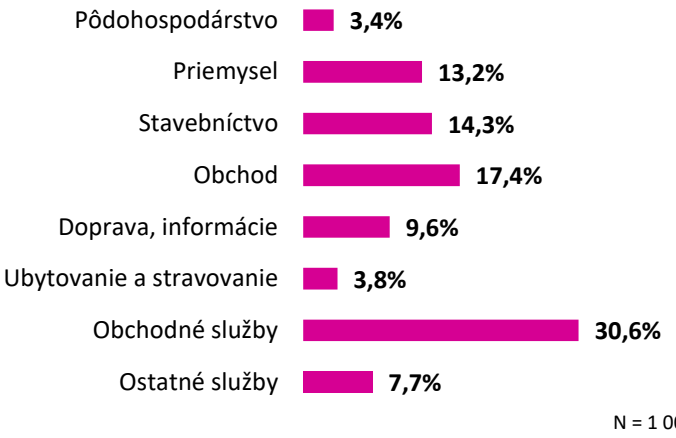

30 % podnikateľov má ako hlavnú činnosť obchodné služby

Z pohľadu dĺžky podnikania bola **vzorka MSP zložená prevažne z respondentov s dlhoročnými skúsenosťami s podnikaním**. Viac ako polovicu respondentov (52,8 %) tvorili MSP pôsobiace na trhu 10 a viac rokov. Druhú najviac zastúpenú skupinu doplnili začínajúci podnikatelia podnikajúci menej ako 3 roky (25,0 %), treťou skupinou boli podnikatelia podnikajúci od 3 do 5 rokov (14,5 %). Najmenší podiel, na úrovni 7,7 %, tvorili podnikatelia, ktorí podnikajú od 6 do 9 rokov.

Graf 6: **Dĺžka podnikania**

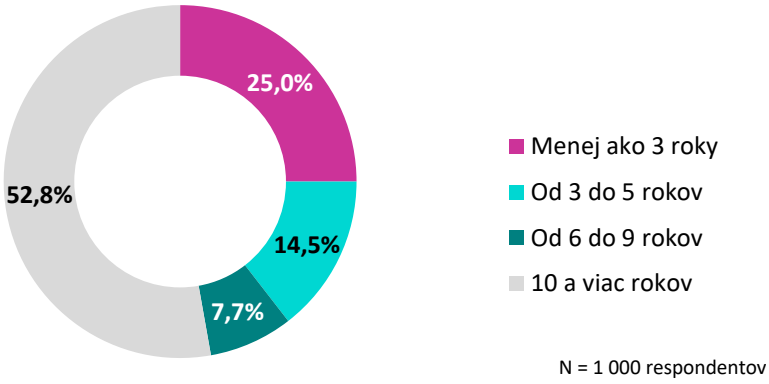

Viac ako polovica MSP podniká 10 a viac rokov

Takmer tretinu skúmanej vzorky (29,4 %) tvorili podnikatelia v strednom veku (40-49 rokov). Menej ako desatinu tvorili mladí podnikatelia s vekom pod 29 rokov.

Graf 7: **Vek podnikateľov**

Takmer 30 % podnikateľov je vo veku 40 až 49 rokov.

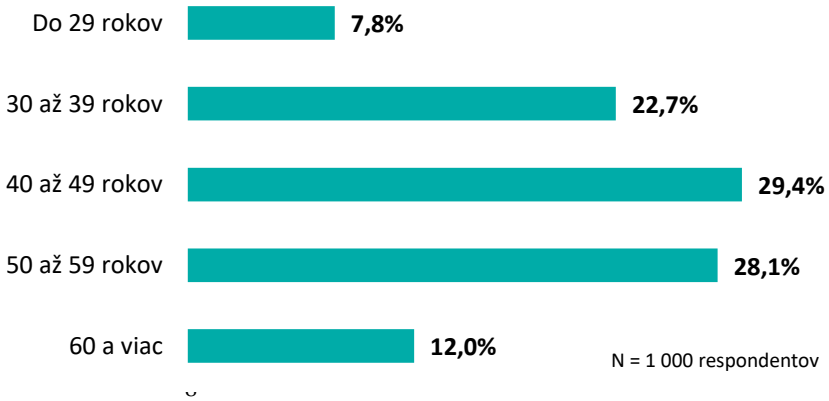

2. Postoje MSP k podnikaniu a podnikateľskému prostrediu

2.1 Hodnotenie spokojnosti s podmienkami pre podnikanie (Otázka 1)

Predstavitelia malých a stredných podnikov sa v prieskume vyjadrili k podmienkam pre podnikanie na Slovensku v dvoch obdobiach – v súčasnosti (rok 2021) a v období, keď s podnikaním začínali. Medzi oslovenými MSP vo všeobecnosti prevládala nespokojnosť so súčasnými podmienkami pre podnikanie na Slovensku. Podľa hodnotenia spokojnosti na stupnici od 1 (najvyššia spokojnosť) po 6 (najnižšia spokojnosť), spokojnosť so súčasnými podmienkami pre podnikanie prevládala v prípade 38,3 % malých a stredných podnikateľov. Naopak, nespokojnosť (hodnotenie 4 až 6) prezentovali takmer dve tretiny (61,3 %) respondentov. Index spokojnosti malých a stredných podnikateľov so súčasným stavom podnikateľského prostredia dosiahol podľa spracovaných výsledkov prieskumu ***4,1 bodu*** (na stupnici od 1 po 6)[1].

Graf 8: **Hodnotenie spokojnosti**

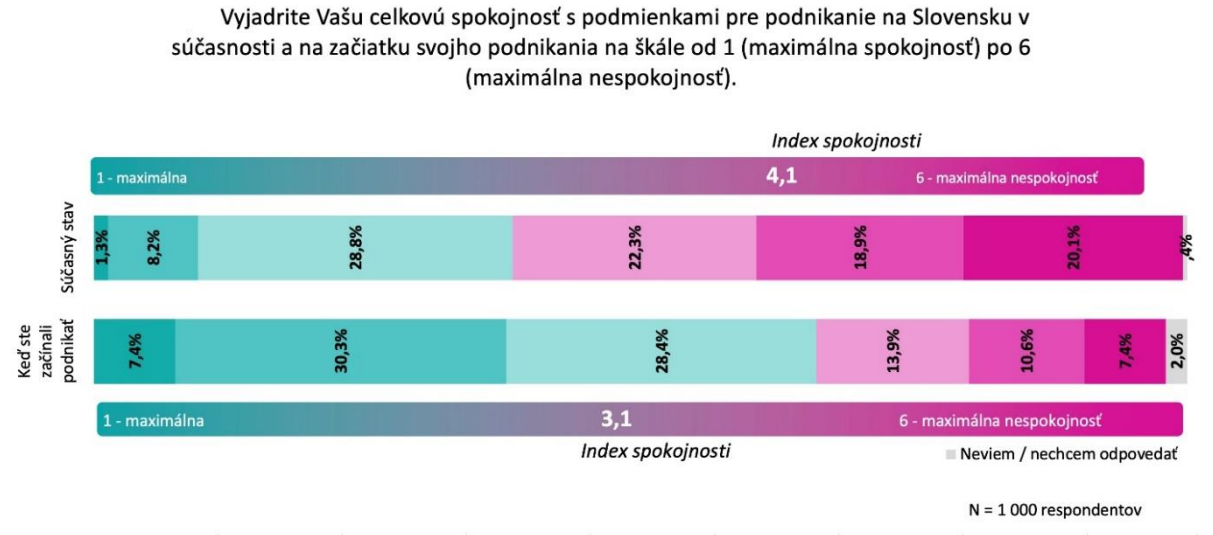

Rovnakým spôsobom respondenti hodnotili aj podmienky pre podnikanie v začiatkoch ich podnikania na Slovensku. V tomto prípade bolo hodnotenie pozitívnejšie. Spokojnosť s podmienkami na podnikanie (hodnotenie 1 až 3) prezentovali dve tretiny podnikateľov (66,1 %). S podmienkami na začiatku svojho podnikania nebola spokojná (hodnotenie 4 až 6) tretina zástupcov MSP (31,9 %). Index spokojnosti s podmienkami pre podnikanie na začiatku podnikania dosiahol ***3,1 bodu***.

[1] Výpočet indexu vychádza z percentuálneho zastúpenia jednotlivých odpovedí (napr. hodnotu 6 označilo 30 % respondentov, hodnotu 5 označilo 40 %, atď.). Percentá boli následne prenásobené zodpovedajúcim počtom bodov. Prenásobené hodnoty za všetky odpovede boli v ďalšom kroku sčítané, pričom maximálna možná hodnota je 600. Z dôvodu prevedenia bodov na stupnicu od 1 do 6 bol súčet vydelený hodnotou 100.

2.2 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania (Otázka 2)

Pre malých a stredných podnikateľov je pri fungovaní a ďalšom raste podnikania **najvýznamnejšou prekážkou nestabilita a nejednoznačnosť zákonov**. Tento faktor považuje za miernu, vážnu alebo rozhodujúci prekážku až 91,7 % respondentov. Pre tretinu MSP (30,4 %) sú časté zmeny legislatívy a ich nejednoznačnosť rozhodujúcou prekážkou v podnikaní na Slovensku.

Graf 9: **Prekážky podnikania**

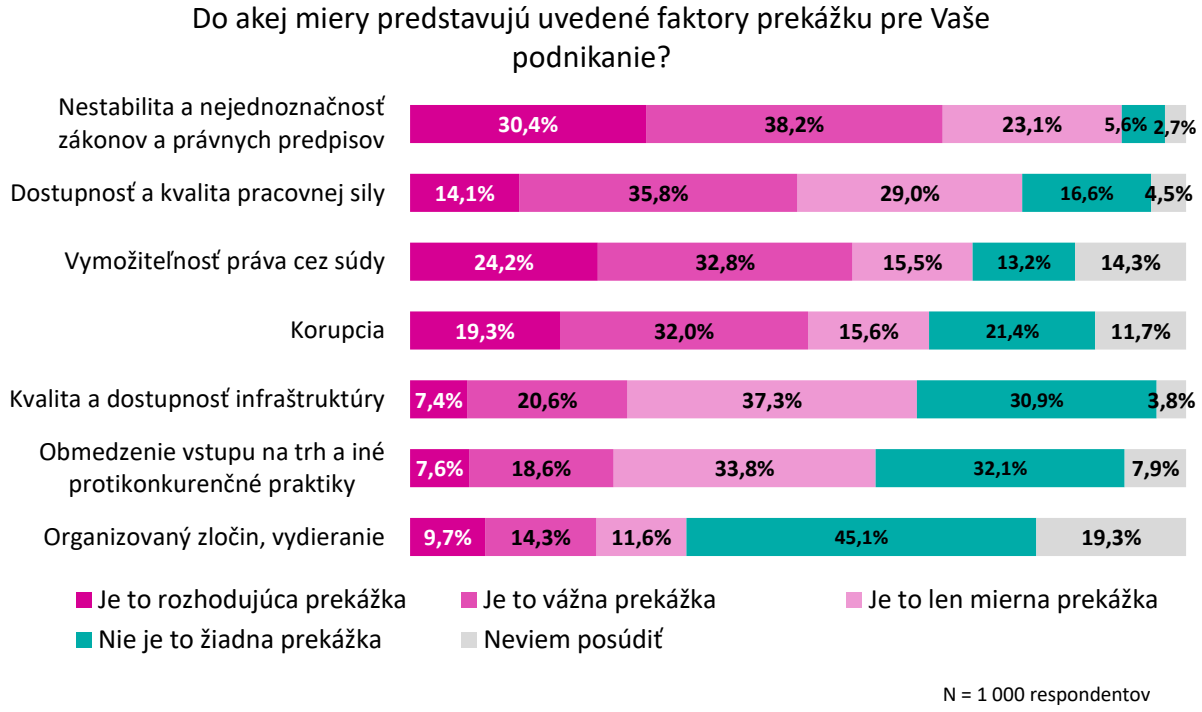

Z výsledkov ďalej vyplýva, že sektor MSP neustále **pociťuje problémy aj na pracovnom trhu.** Problém s dostupnosťou a kvalitou pracovnej sily označilo za prekážku až 78,9 % oslovených MSP. Medzi významnejšie bariéry v podnikaní na Slovensku respondenti zaradili tiež vymožiteľnosť práva súdnou cestou (72,5 %) a korupciu (66,9 %). Takmer štvrtina respondentov (24,2 %) vníma vymožiteľnosť práva cez súdy ako rozhodujúcu prekážku podnikania.

Kvalitu a dostupnosť infraštruktúry na Slovensku považuje za prekážku 65,3 % malých a stredných podnikateľov. Pre 60,0 % oslovených MSP predstavuje prekážku v podnikaní obmedzenie vstupu na trh a iné protikonkurenčné praktiky. Z uvedených možností, respondenti vnímajú ako najmenšiu prekážku pri fungovaní a ďalšom raste svojho podnikania organizovaný zločin a vydieranie (35,6 %). K hodnoteniu tohto faktora sa nevedela vyjadriť takmer pätina oslovených respondentov.

V porovnaní s výsledkami prieskumu z roku 2020 kleslo negatívne vnímanie pri všetkých faktoroch. **Najvýraznejší pokles** v medziročnom porovnaní zaznamenali faktory **organizovaný zločin**, **vydieranie** (9,3 percentuálneho bodu) a **korupcia** (10,5 percentuálneho bodu). Výsledky zároveň potvrdzujú dlhodobé problémy slovenského podnikateľského prostredia v oblasti častých legislatívnych zmien a nejednoznačnosti zákonov. Napriek opakovaným požiadavkám na prijatie zásadných opatrení sa situácia v tejto oblasti neustále zhoršuje.

Graf 10: **Prekážky podnikania porovnanie 2021/2020**

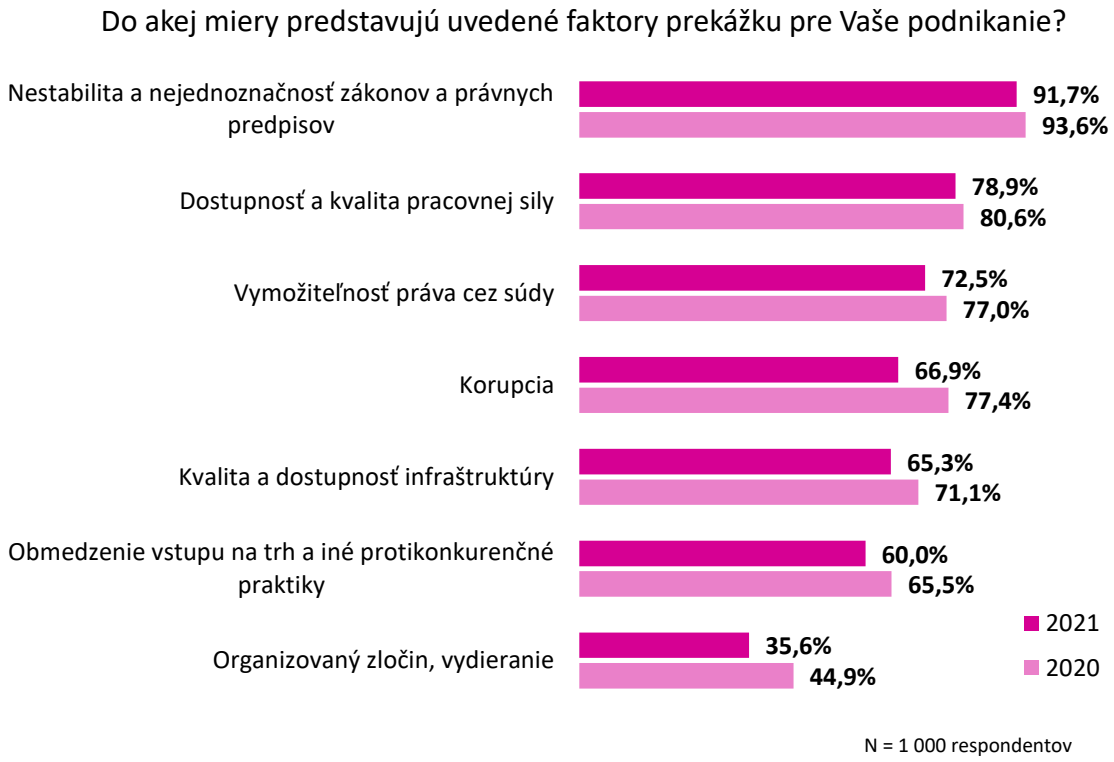

V medziročnom porovnaní najväčší pokles, až desať percentuálnych bodov, zaznamenal faktor korupcie.

2.3 Prekážky zásahov štátu v podnikaní (Otázka 3)

Na podnikanie malých a stredných podnikateľov na Slovensku nepriaznivo pôsobia aj rôzne zásahy štátu. Pre oslovených zástupcov MSP predstavujú najväčšiu prekážku v podnikaní zásahy štátu v oblasti **regulácie pracovno-právnych vzťahov**, ktorú vníma ako miernu, vážnu alebo rozhodujúcu prekážku 66,6 % respondentov.

Zásahy štátu v oblasti **regulácie cien tovarov a služieb** predstavujú prekážku pre 56,9 % oslovených MSP. V prípade 52,7 % podnikateľov sú prekážkou **zásahy štátu v oblasti ochrany životného prostredia,** resp. **ochrany spotrebiteľa** (53,4 %). Menej oslovených malých a stredných podnikateľov vníma ako prekážku v podnikaní zásahy štátu v oblasti **ochrany hospodárskej súťaže** (49,1 %) a v oblasti technických požiadaviek na kvalitu výrobkov (46,9 %). Zásahy štátu vo všetkých oblastiach sú u podnikateľov vnímané najmä ako mierne prekážky v ich podnikaní.

Graf 11: **Zásahy štátu ako prekážka v podnikaní na Slovensku**

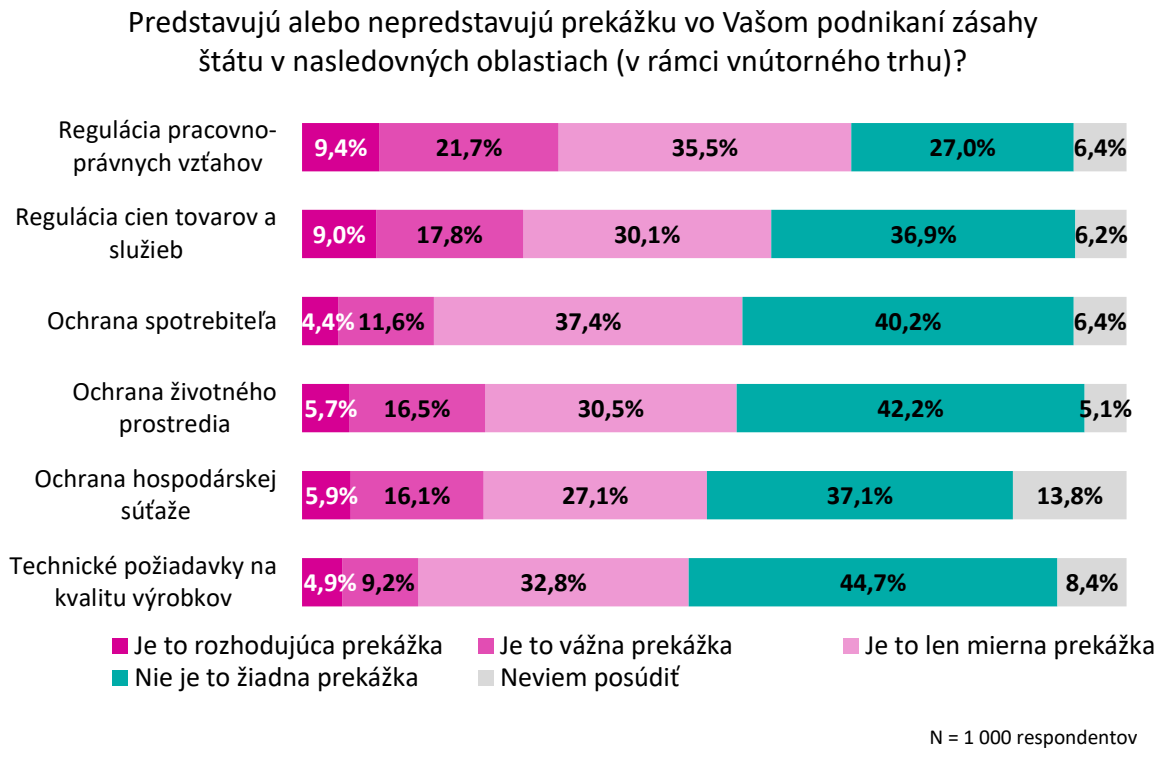

2.4 Povinnosti podnikateľov spojené s vypĺňaním častých, rozsiahlych a neprehľadných podaní (Otázka 4)

Podnikateľské prostredie na Slovensku dlhodobo zápasí s vysokou byrokratickou a administratívnou záťažou, ktorá negatívne ovplyvňuje najmä malé a stredné podniky. Oslovení zástupcovia MSP mali preto v prieskume možnosť vyjadriť svoje skúsenosti s povinným zasielaním častých, rozsiahlych, či neprehľadných podaní vybraným štátnym inštitúciám.

Medzi inštitúcie, ktoré z aspektu deklarácie respondentov ich alebo zamestnancov nútia vypĺňať zbytočné podania v prieskume zúčastnení najčastejšie zaradili: Štatistický úrad SR (55,2 %), inštitúcie poskytujúce dotácie, resp. rozhodujúce o eurofondoch (48,6 %), Sociálnu poisťovňu (45,5 %) a Finančnú správu SR (44,2 %). V menšej miere majú podnikatelia pocit, že ich núti vypĺňať zbytočné podania zdravotná poisťovňa (27,4 %) alebo okresné úrady (19,2 %).

Naopak, najmenej negatívnych skúsenosti majú zástupcovia MSP s povinnosťou vypĺňať zbytočné **podania pre mestské, resp. obecné úrady** (17,5 %), **registrové súdy** (16,4 %) a **samosprávne kraje** (10,1 %).

Medzi inými inštitúciami, ktoré podľa podnikateľov vyžadujú neadekvátnu administratívu, dominuje Úrad práce (3,2 %), na ďalších miestach je Daňový úrad (2,3 %) a Hygiena (2,2 %). Viac ako (0,5 %) respondentov uviedlo aj Inšpektorát práce a Úrad pre verejné obstarávanie.

Graf 12: **Povinnosti spojené s vypĺňaním zbytočne častých, rozsiahlych a neprehľadných podaní štátnym inštitúciám**

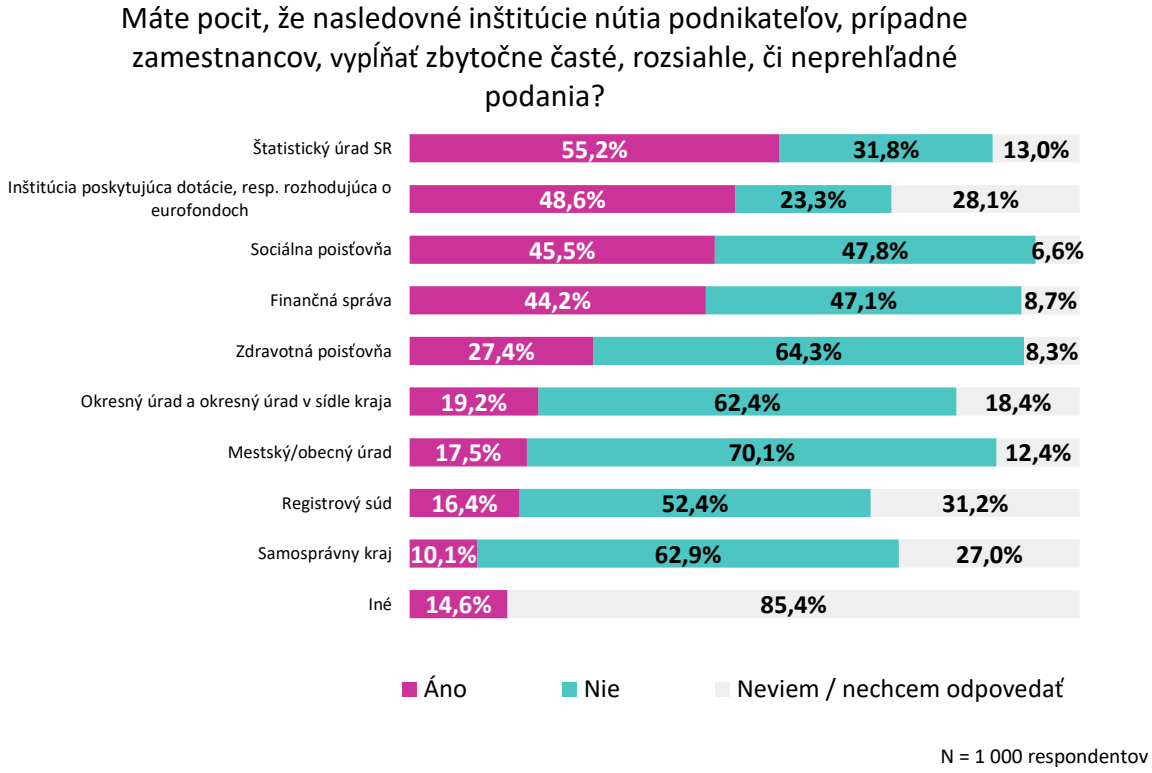

N = 1 000 respondentov

V porovnaní s výsledkami prieskumu z roku 2020 sa znížil podiel MSP, ktoré majú pocit, že ich Sociálna poisťovňa, Finančná správa, resp. zdravotná poisťovňa nútia vypĺňať zbytočne časté, rozsiahle a neprehľadné podania. Naopak, zvýšil sa podiel MSP s pocitom, že Štatistický úrad žiada vypĺňať zbytočné podania. V prípade ďalších štátnych inštitúcií došlo len k zníženiu.

Graf 13: **Povinnosti spojené s vypĺňaním zbytočne častých, rozsiahlych a neprehľadných podaní štátnym inštitúciám, 2020 a 2021**

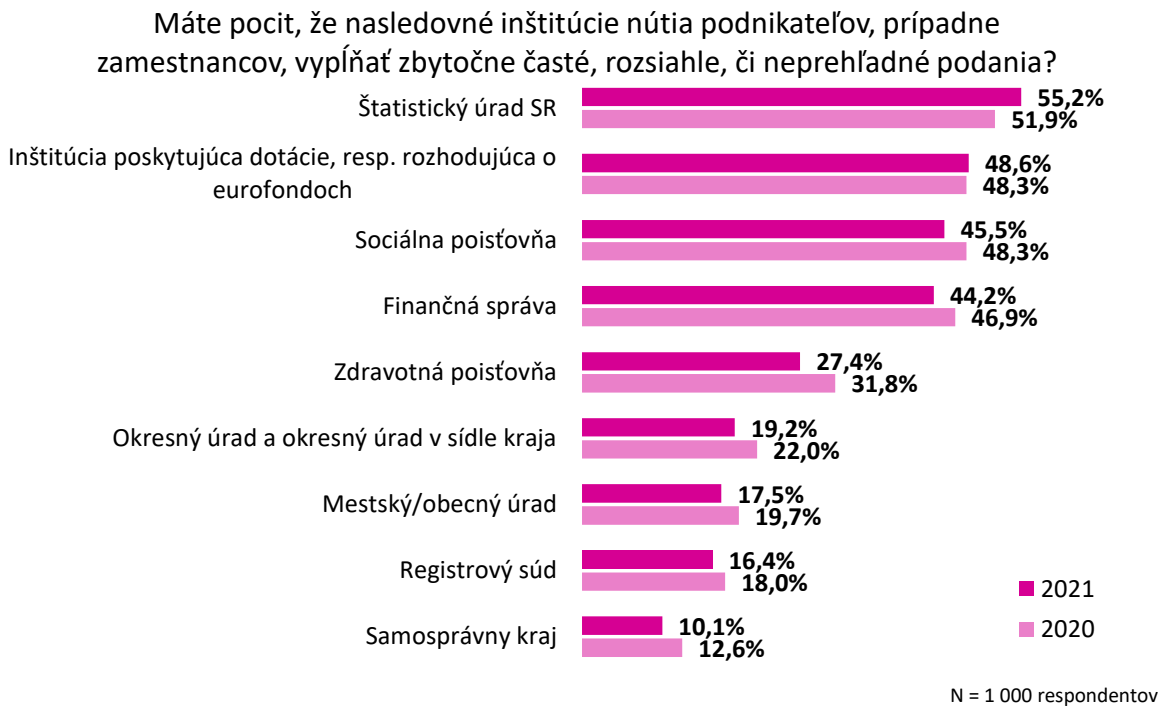

2.5 Akými poplatkami ste ako podnikateľ najčastejšie zaťažený zo strany verejných orgánov (Otázka 5)

Najviac podnikateľov (až 41,8 %) **zaťažujú poplatky spojené so zmenami v obchodnom registri,** druhým zaťažujúcim poplatkom sú poplatky za odpady (41,6 %) a do tretice najviac zaťažujúcimi poplatkami sú koncesionárske poplatky (41,2 %). Poplatky za zápis do registrov zaťažuje 39,8 % podnikateľov. Najmenej zaťažujúcimi poplatkami sú poplatky na úrovni samosprávy.

Graf 14: **Akými poplatkami ste ako podnikateľ zaťažený?**

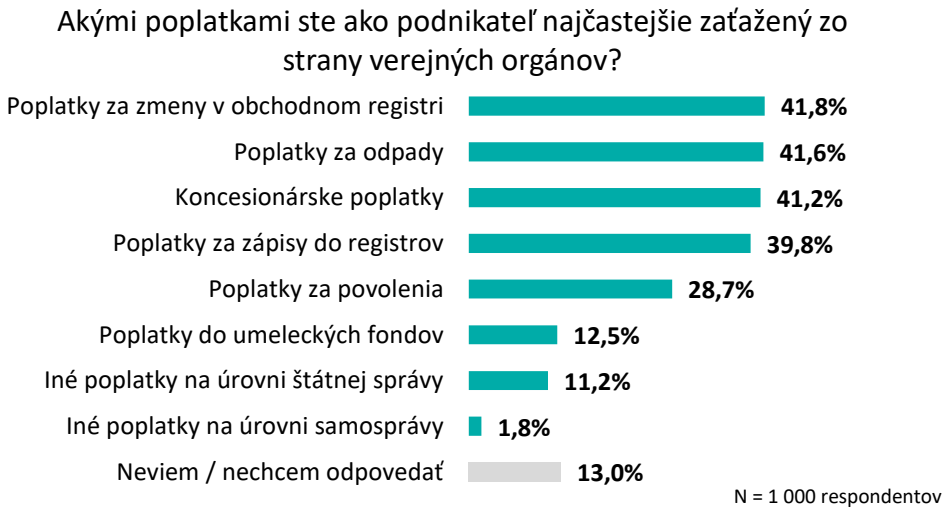

2.6 Odhadnite výšku poplatkov, ktoré ročne uhradíte štátu ako podnikateľ (Otázka6)

Takmer 40,0 % MSP uhradí ročne štátu alebo samospráve poplatky v sume nad 400 eur ročne, pričom desatina podnikateľov od 201 do 300 eur ročne. Iba 4,2 % podnikateľov uhradí štátu ročne do 50 eur. Ďalších 9,3 % podnikateľov **si nepamätá výšku poplatkov**, lebo sa jedná pre nich o zanedbateľnú sumu.

Graf 15: Odhadnite výšku poplatkov

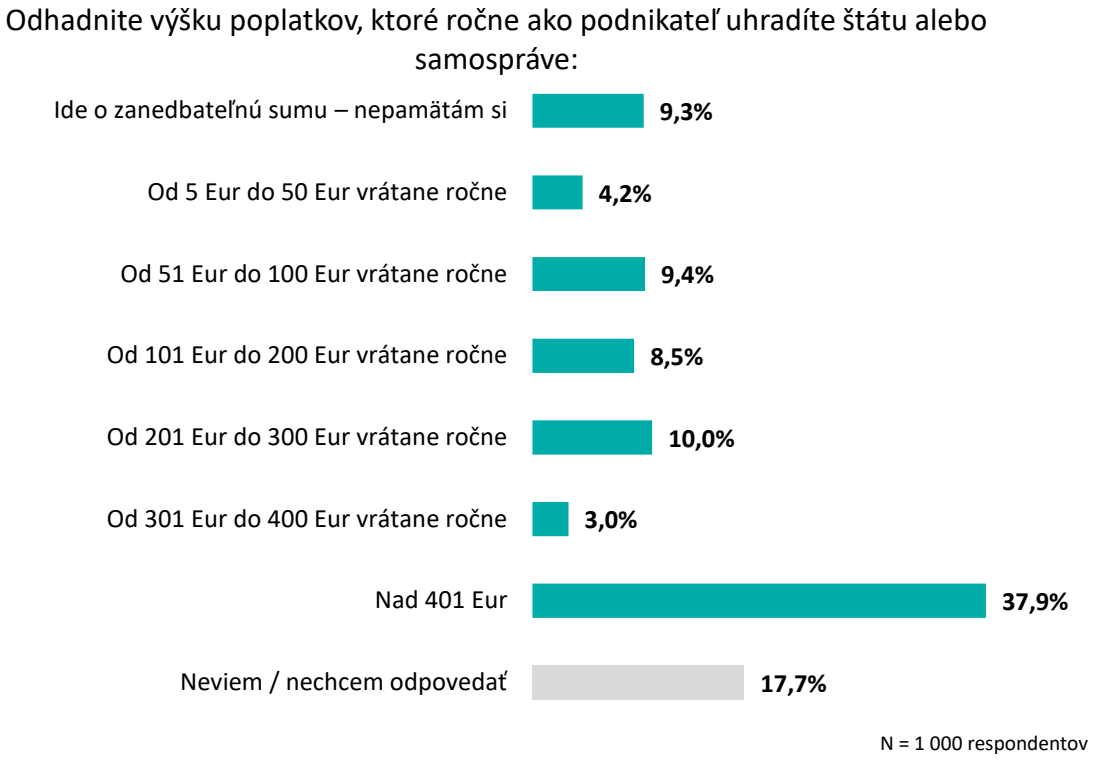

Takmer 4 z 10 podnikateľov odhadujú, že štátu a samosprávam uhradia na poplatkoch ročne viac ako 400 eur.

2.7 Hodnotenie opatrení pre podnikateľov na zmiernenie dopadov koronakrízy (Otázka 7)

Viac ako polovica malých a stredných podnikateľov (56,0 %) **hodnotí doterajšie ekonomické opatrenia pre podnikateľov zamerané na zmiernenie dopadov koronakrízy za nedostatočné.** Iba 4,6 % podnikateľov hodnotí opatrenia za veľmi dobré a takmer tretina (28,2 %) za dostatočné. Viac ako desatina sa nevedela vyjadriť.

Graf 16: **Ako hodnotíte doterajšie ekonomické opatrenia?**

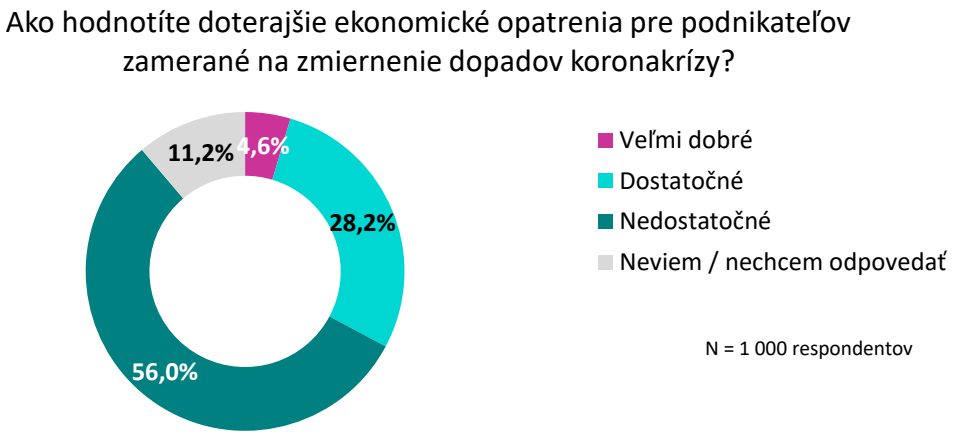

2.8 Ktoré z mimoriadnych ekonomických opatrení na zmiernenie negatívnych dopadov COVID-19 ste ocenili najviac? (Otázka 8)

Oslovení podnikatelia najviac ocenili príspevky na mzdy zamestnancov (31,6 %), druhým najviac oceňovaným opatrením boli príspevky na náhradu straty príjmu (10,7 %). Naopak najmenej oceňovanými opatreniami boli Bankové záruky (1,6 %) a Dočasná ochrana pred veriteľmi (0,4 %). 15,3 % MSP uviedlo možnosť *„Iné“* v rámci ekonomických opatrení.

Graf 17: **Ktoré z mimoriadnych opatrení na zmiernenie dopadov COVID-19**

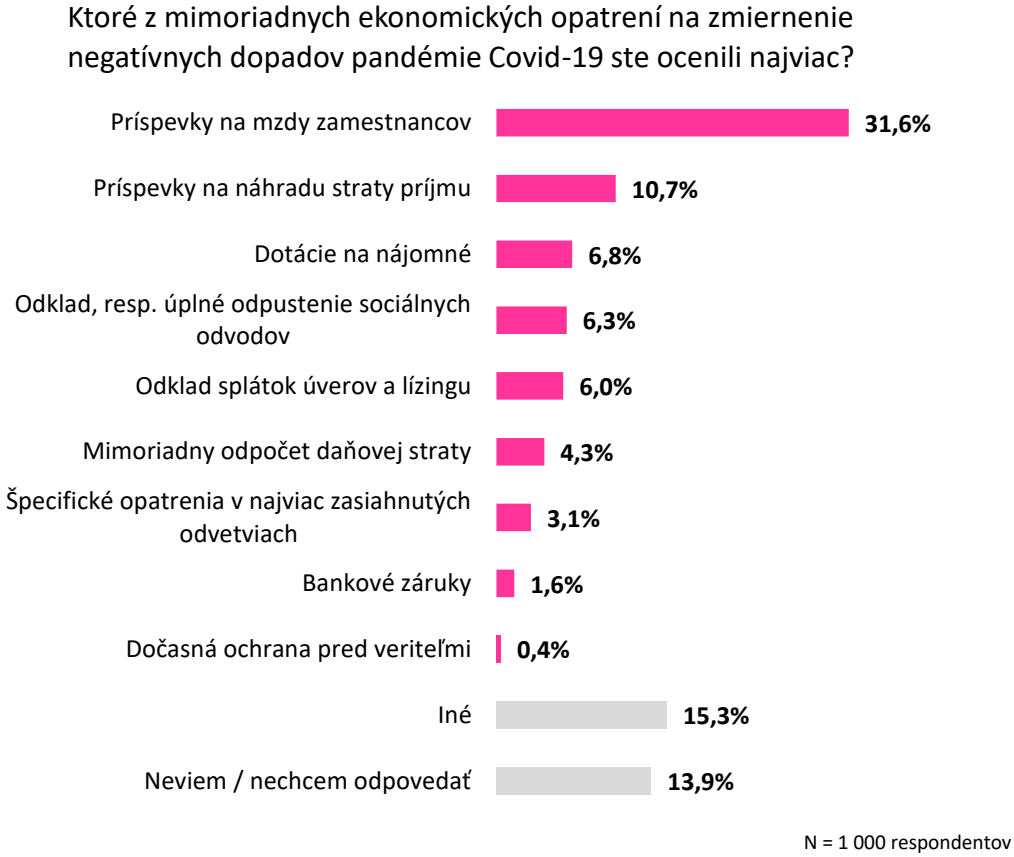

3. Ľudské zdroje

3.1 Ako ovplyvnila koronakríza zamestnanosť vo Vašej firme? (Otázka 9)

U viac ako štyroch pätín zostal počet zamestnancov nezmenený (81,2 %) a u takmer každého ôsmeho podnikateľa sa počet zamestnancov z dôvodu korona krízy znížil. Podnikateľov, ktorí zaznamenali zvýšenie zamestnanosti bolo podľa prieskumu len 5 %.

Graf 18: **Ako ovplyvnila koronakríza zamestnanosť**

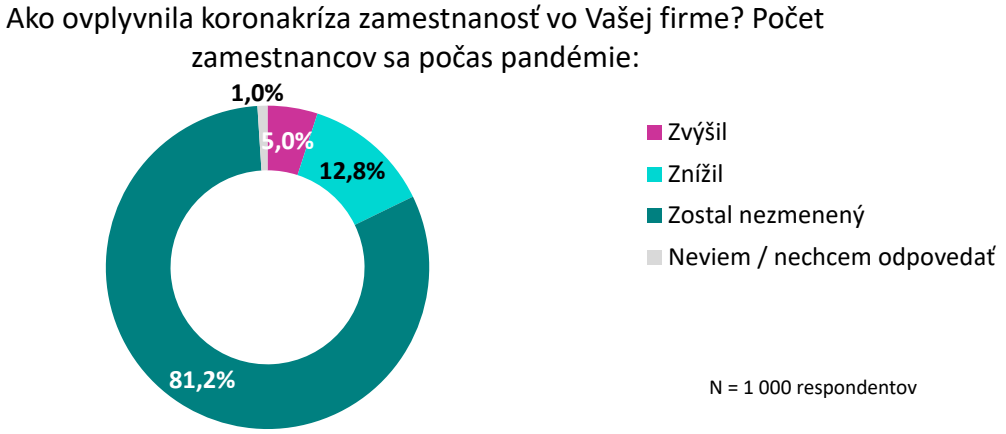

3.2 Zaznamenali ste pri obsadzovaní pracovných miest počas tohto roka výraznejšie problémy ako v predchádzajúcich rokoch? (Otázka 10)

Viac ako polovica podnikateľov (55,5 %) neobsadzovala žiadne pracovné pozície v období roka 2021. Takmer pätina (18,5 %) zaznamenala nedostatočnú odbornosť a 16,7 % podnikateľov zaznamenalo neprimerane vysoké platové očakávania uchádzačov.

Graf 19: **Zaznamenali ste pri obsadzovaní pracovných miest výrazné problémy**

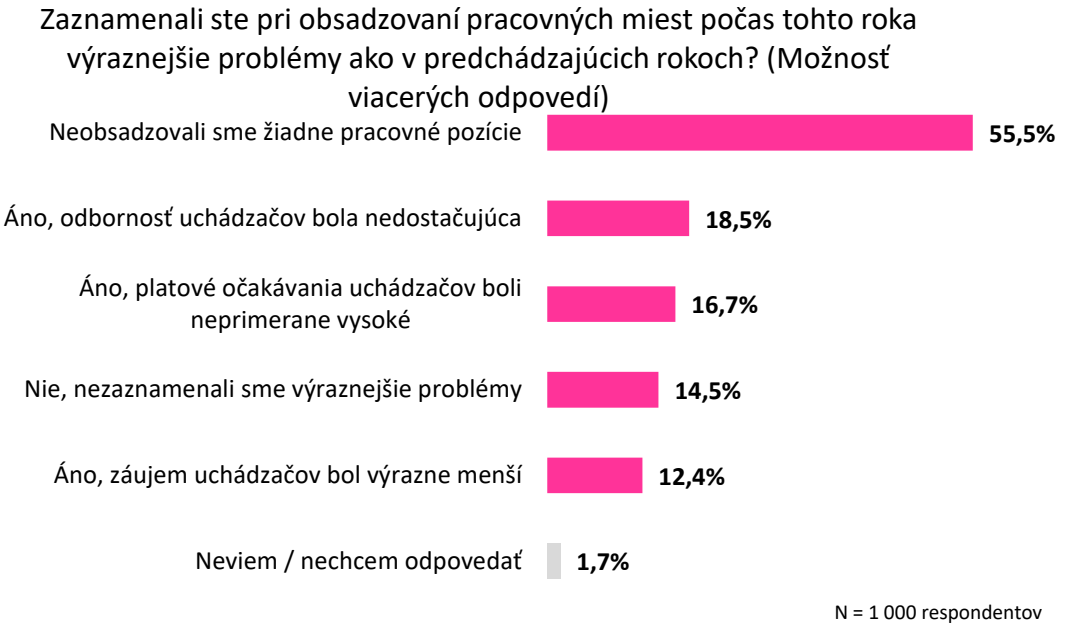

4. K legislatíve

4.1 Dá sa podnikať bez porušenia zákona vo Vašom odvetví? (Otázka 11)

Viac ako jedna tretina malých a stredných podnikateľov si myslí, že podnikať na Slovensku **sa nedá bez toho, aby ste nikdy neporušili žiadny zákon.** Z toho 17,2 % podnikateľov si myslí, že určite sa bez porušenia zákona podnikať na Slovensku nedá. Takmer zhodne (34,8 %) podnikateľov je presvedčených, že podnikať **sa dá aj bez porušenia zákonov.**

Najviac podnikateľov (63,2 %) si myslí, že sa dá podnikať aj bez porušenia zákonov, pričom sa nájdu najmä medzi strednými podnikateľmi v sektore doprava, informácie (71,9 %), ostatné (39,0 %) a obchodné služby (37,3 %), z Bratislavského kraja (66,0 %), vo veku do 29 rokov (73,1 %), podnikajúcimi menej ako 3 roky (71,2 %).

Graf 20: **Dá sa podľa Vás podnikať tak aby ste neporušili žiadny zákon**

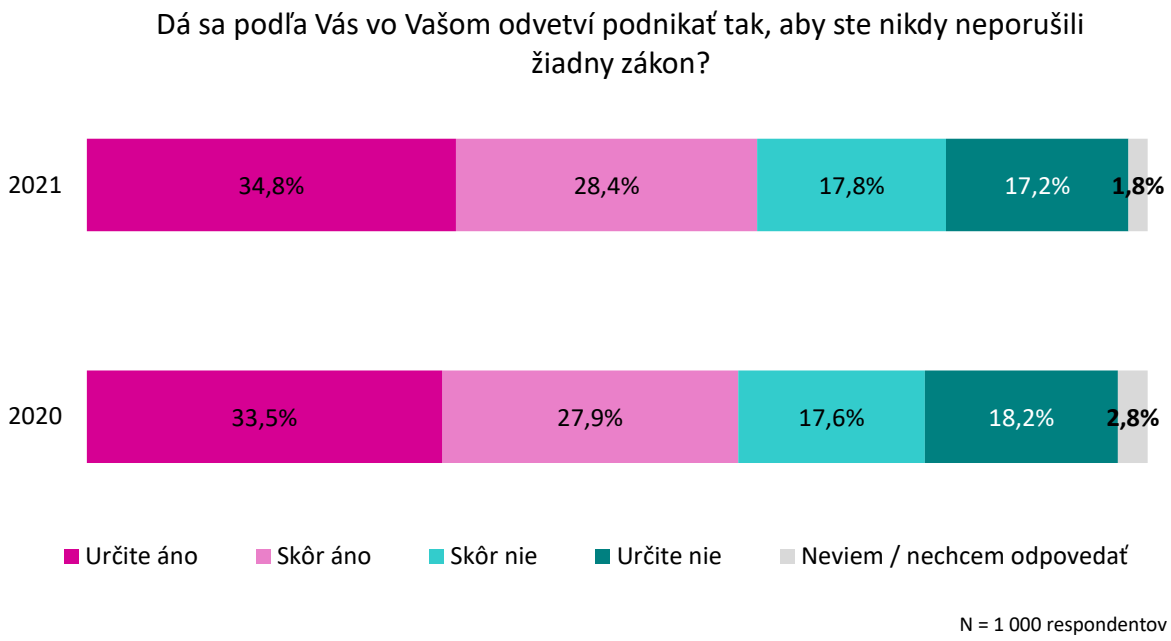

N = 1 000 respondentov

4.2 Čomu pripisujete, že je ťažké, dokonca nemožné dodržiavať zákony (Otázka 12)

Podnikatelia pripisujú za **najväčšiu prekážku** pri dodržiavaní zákonov ich časté zmeny a nemožnosť pravidelného sledovania (78,6%). Druhou výraznou prekážkou je podľa podnikateľov (75,4%), že zákony sú prijímané bez dostatočnej konzultácie s podnikateľmi. Treťou významnou prekážkou je ich nejednoznačnosť (72,6%). Až 70,0% MSP vidí problém v schvaľovaní zákonov bez posudzovania vplyvov na ich prostredie. Viac ako dve tretiny MSP (68,8%) má problém, aké všetky zákony a predpisy sa ich dotýkajú. Takmer dve tretiny MSP si myslia, že niektoré zmeny zákonov prinášajú nerealizovateľné požiadavky. Viac ako polovica podnikateľov (55,7%) si myslí, že dodržiavanie zákonov sa nevynucuje od všetkých rovnako a úradníci nepomáhajú MSP zorientovať sa v daných zákonoch.

Graf 21: **Čomu pripisujete, že je ťažké dokonca nemožné dodržiavať zákony**

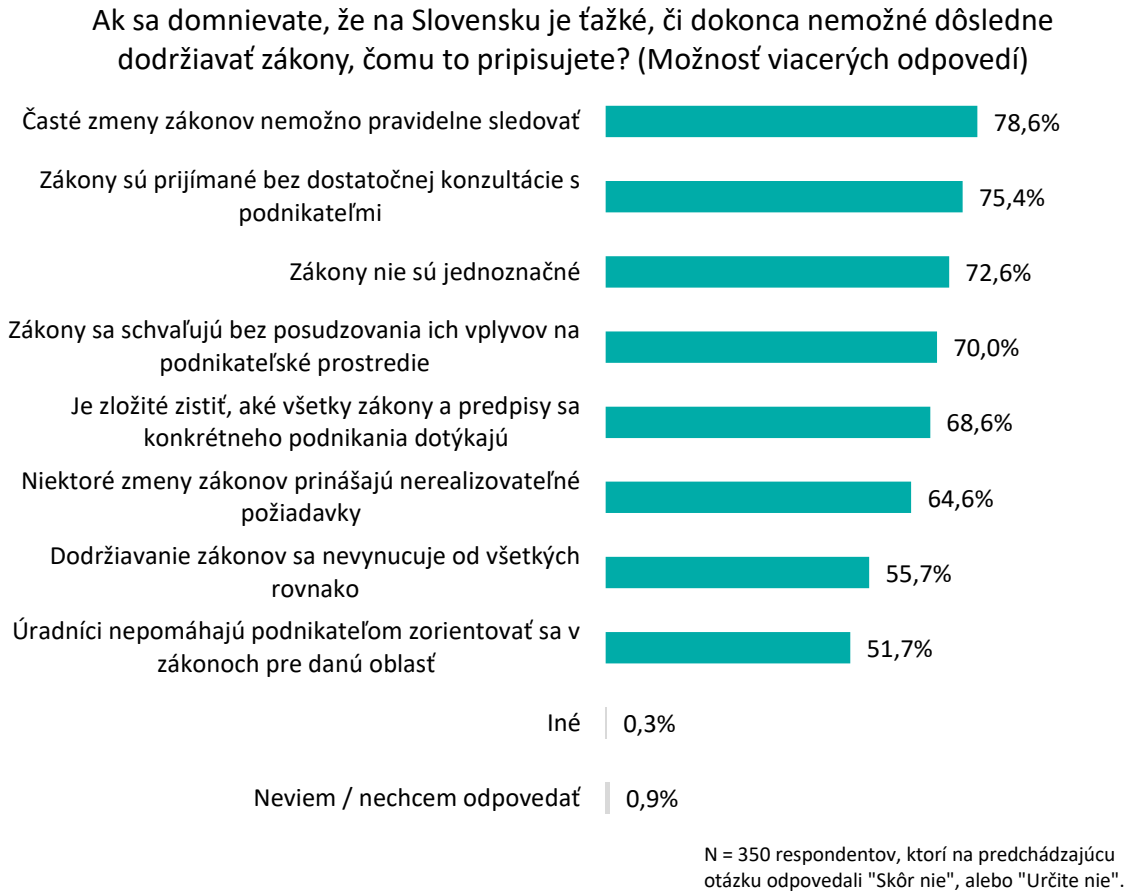

Pri medziročnom porovnaní vo všetkých ukazovateľoch došlo k nárastu, pričom najviac signifikantná je **zložitosť zákonov a predpisov,** ktorá narástla o takmer dvadsať percentuálnych bodov.

Druhým signifikantným ukazovateľom **sú časté zmeny zákonov**, ktoré nie je možné pravidelne sledovať, kde je nárast o takmer 19 percentuálnych bodov a do tretice je rast potvrdený aj pri odpovedi **nejednoznačnosť zákonov** (17,8 percentuálneho bodu). Z uvedeného vyplýva, že legislatívny proces na Slovensku je významnou brzdou v podnikaní a prekážkou podnikateľského rozvoja a navyše, medziročne sa zhoršuje.

Graf 22: **Ak sa domnievate, že je ťažké dodržiavať zákony, čomu to pripisujete**

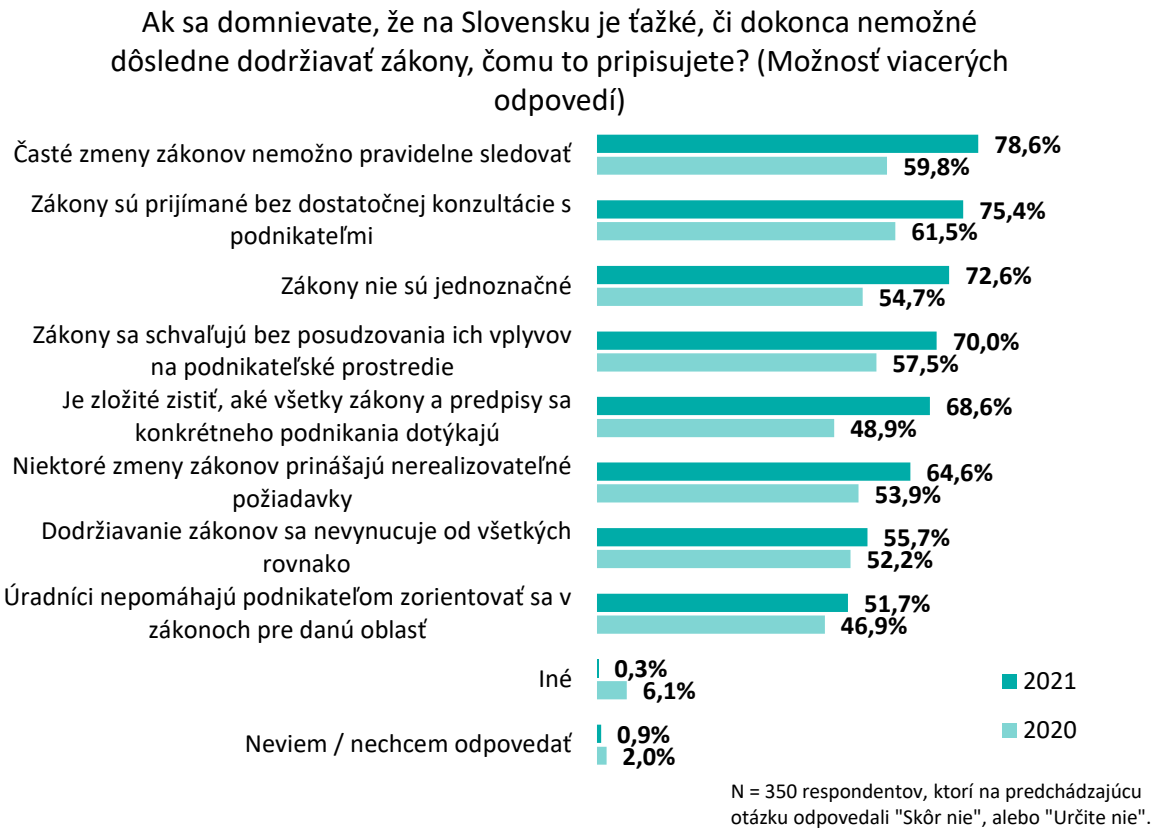

4.3 Aký dopad mal Lex Korona (Otázka 13)

Podnikateľské kilečko nazývané Lex korona nemalo podľa uvedeného prieskumu žiaden pozitívny dopad pre viac ako dve tretiny malých a stredných podnikateľov (67,3%). Naopak výrazne pozitívny dopad malo pre 2 % malých a stredných podnikateľov. Mierne zlepšenie zaznamenala takmer štvrtina malých a stredných podnikateľov (24,6%).

Graf 23: **Aký dopad mal Lex Korona?**

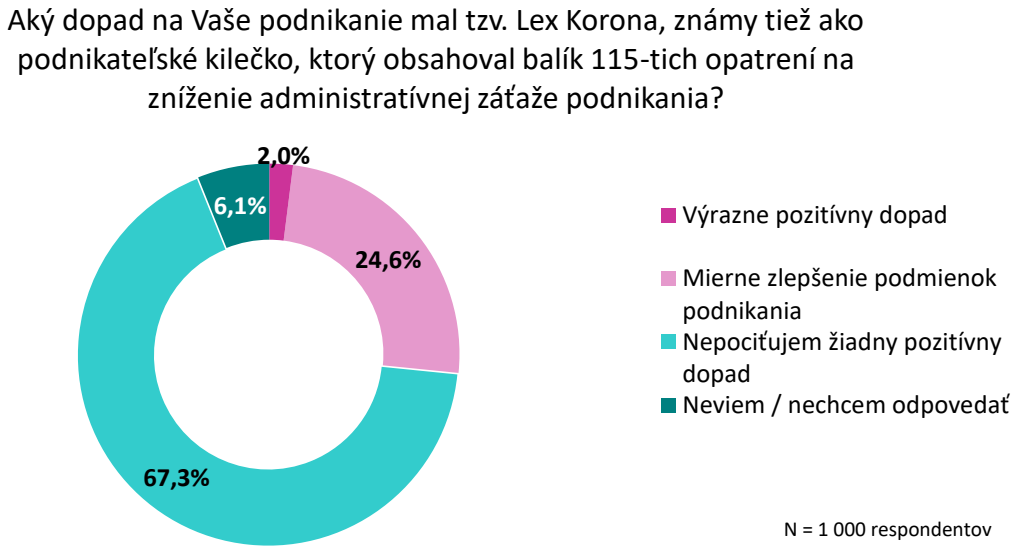

4.4 Mali by zamestnávatelia mať možnosť rozhodnúť sa, či budú zamestnávať len zamestnancov zaočkovaných proti COVID-19. (Otázka 14)

Takmer štvrtina (23,6%) podnikateľov je za možnosť rozhodnúť sa zamestnávať len zaočkovaných zamestnancov proti COVID-19. Jedna pätina je skôr za takúto možnosť.

Naopak viac ako polovica opýtaných (52,0%) nemá potrebu sa samostatne rozhodovať o zamestnávaní len zaočkovaných zamestnancov, pričom viac ako tretina (38,2%) je rozhodne proti tejto možnosti.

Graf 24: **Rozhodnutie zamestnávateľa zamestnať len zaočkovaných proti COVID-19**

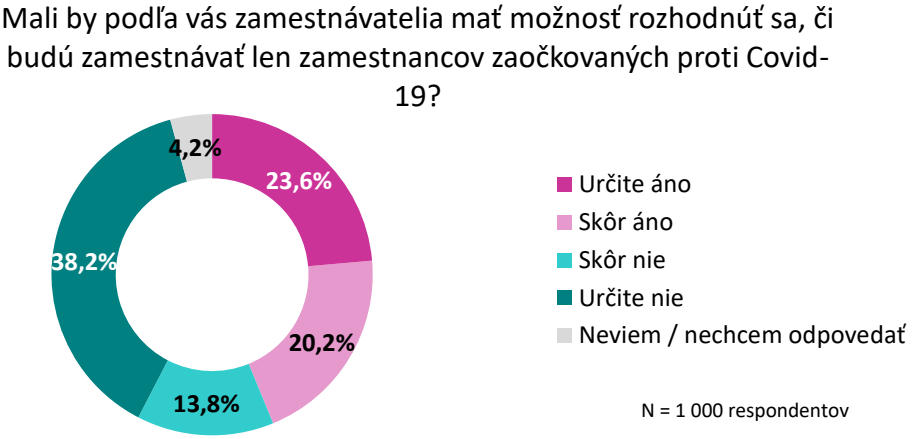

4.5 Digitalizácia a procesy v súvislosti s koronakrízou (Otázka 15)

Koronakríza zásadne naštartovala digitalizáciu a s tým súvisiace procesy iba u menej ako pätiny (17,7 %) malých a stredných podnikateľov a v minimálnej miere u takmer tretiny (31,0 %) podnikateľov. Takmer u polovice MSP koronakríza nespustila žiadne procesy súvisiace s digitalizáciou.

Graf 25: **Digitalizovali ste procesy v súvislosťou s koronakrízou ?**

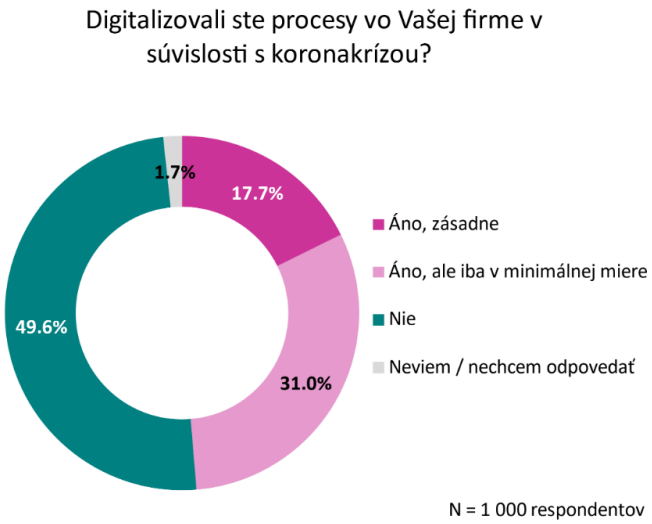

4.6 Bariéry brániace v digitalizovaní procesov vo firme (Otázka 16)

Až dve tretiny (66,4 %) malých a stredných podnikateľov, ktorí nedigitalizovali alebo digitalizovali len v minimálnej miere si myslí, že **povaha ich biznisu nevyžaduje digitalizáciu** a procesy s tým súvisiace. **Za bariéru v podobe vysokých nákladov** sa vyjadrilo 16,6 % podnikateľov a **vysokú časovú náročnosť** ako bariéru vidí takmer 14,0 % opýtaných. Iba 7,0 % podnikateľov **nemá potrebné zručnosti**. Najmenej podnikateľov (6,0 %) vidí za bariéru **legislatívu**.

Graf 26: **Aké bariéry bránili v digitalizovaní procesov?**

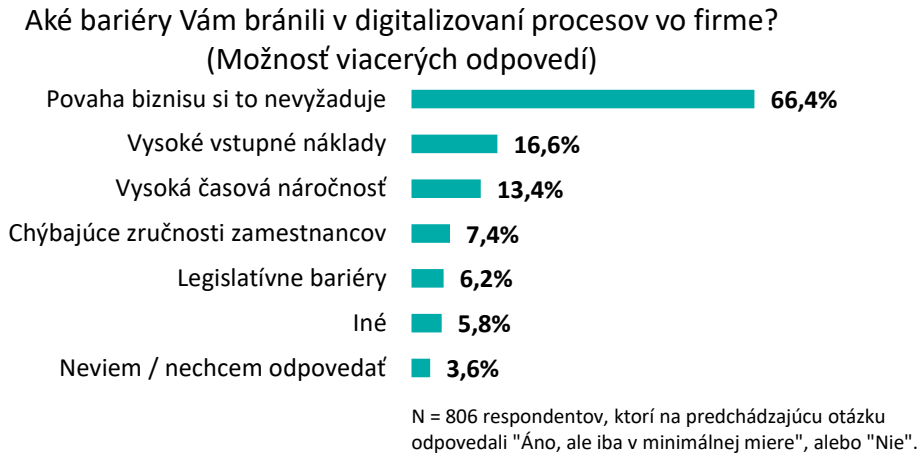

4.7 Plánované zmeny vo firme v najbližšom období (Otázka 17)

Až štyridsať percent podnikateľov **neplánuje v najbližšom období žiadnu strategickú zmenu**. Najväčšia skupina podnikateľov (31,0 %) zo skúmanej vzorky **plánuje zlepšiť marketing. Zmeny v oblasti marketingu** plánujú hlavne podnikatelia v sektore doprava, informácie (38,5 %), z Bratislavského kraja (30,9 %), vo veku do 29 rokov (39,7 %).

Priniesť **nový produkt/službu** plánuje viac ako pätina skúmaných podnikateľov (22,5 %). Iba 14,9 % podnikateľov plánuje **zavádzanie digitalizácie**. Desatina podnikateľov plánuje **expandovať na zahraničné trhy**. Menej ako desatina **plánuje zavedenie zelenej a obehovej ekonomiky** (9,4 %) a **zapájanie do subdodávateľských reťazcov** plánuje iba 8,3 % podnikateľov. V časoch krízy sa viaceré firmy zameriavajú na zmeny, ktoré im majú pomôcť zvládnuť najväčšie výzvy aj v rámci existencie, ako aj pomôcť zamerať sa na strategické opatrenia s cieľom dosiahnuť lepšiu trhovú pozíciu, lepšiu efektivitu a podobne.

Graf 27: **Čo plánujete zmeniť v najbližšom období?**

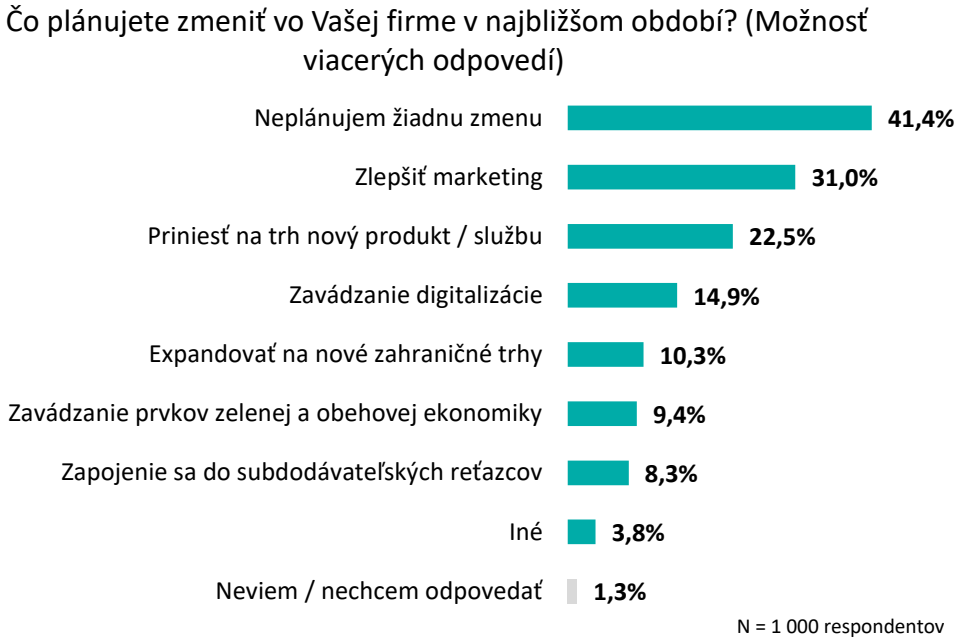

4.8 Očakávania vývoja vo svojej firme v nasledujúcom roku (Otázka 18)

Rast tržieb v nasledujúcom roku očakáva takmer polovica podnikateľov (49,1 %), zároveň iba menej ako pätina podnikateľov **očakáva pokles tržieb** (18,6 %). **Investície očakáva** 35,0 % podnikateľov a zvýšenie zamestnanosti očakáva 24,4 % podnikateľov. Až 71,5 % podnikateľov neočakáva rast vývozu v nasledujúcom roku. Každý približne piaty podnikateľ plánuje v nasledujúcom roku prijímanie zamestnancov a len 5,6 % predpokladá znižovanie počtu zamestnancov.

Graf 28: **Aký vývoj očakávate v nasledujúcom roku?**

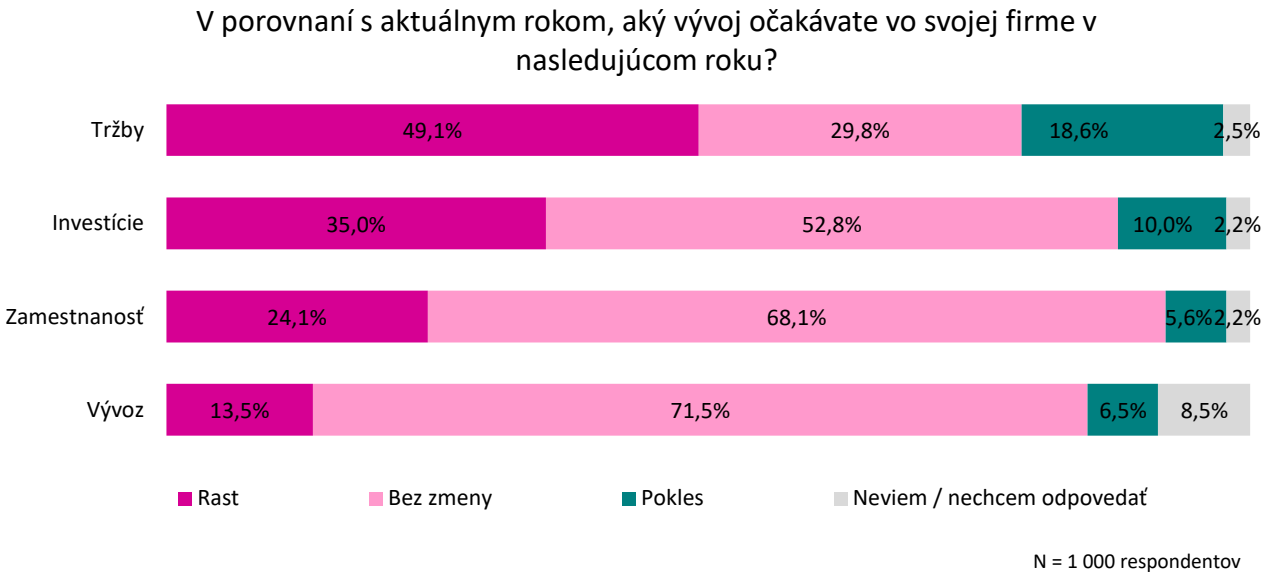

4.9 Aké opatrenia preferujete pre uľahčenie Vášho podnikania v budúcnosti (Otázka 19)

Oslovení podnikatelia preferujú zásadné zníženie odvodového (37,8 %) a daňového zaťaženia (21,2 %). Menšie zmeny v legislatíve preferuje 16,1 % podnikateľov. Zásadné zníženie administratívneho zaťaženia a dostupnejšiu podporu pre rozvoj podnikania preferuje 8,0 % podnikateľov. Najmenej preferovanými opatreniami pre uľahčenie podnikania je lepšia vymožiteľnosť práva a zrýchlenie a zjednodušenie stavebného konania (3,3 %).

Graf 29: **Aké opatrenia preferujete pre uľahčenie Vášho podnikania v budúcnosti**

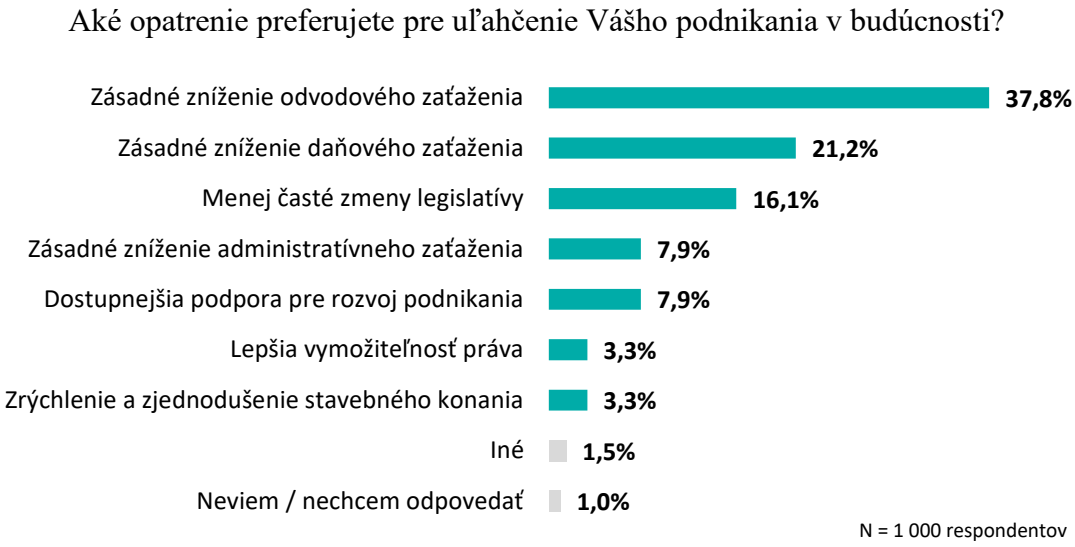

Metodika prieskumu

Zber informácií od zástupcov malých a stredných podnikov sa realizoval prostredníctvom telefonického prieskumu za použitia metódy CATI. Uvedenú metódu možno charakterizovať ako kvantitatívnu metódu zberu údajov, kedy profesionálni operátori telefonicky kontaktujú vybranú skupinu respondentov. Rozhovor sa následne riadi pripravenou štruktúrou otázok a odpovedí formou dotazníka. Prieskum sa uskutočnil v mesiaci september 2021. **Respondenti hodnotili stav podnikateľského prostredia počas pandémie Covid-19 na Slovensku**. Zber údajov zabezpečovali pracovníci prieskumnej agentúry ACTLY s.r.o. na základe dotazníka, ktorý spracovala Slovak Business Agency. Dotazník pozostával z 25 uzavretých otázok.

Výberová reprezentatívna vzorka o veľkosti 1000 respondentov bola vytvorená stratifikovaným náhodným výberom zo základného súboru malých a stredných podnikov, ktorí v roku 2020 vykonávali podnikateľskú činnosť na území Slovenskej republiky. Respondenti prieskumu boli predstavitelia podnikateľských subjektov s rozhodovacou právomocou, teda majitelia firiem, generálni riaditelia, výkonní riaditelia alebo kompetentní pracovníci poverení odpovedať na otázky zodpovednou osobou vo firme s rozhodovacou právomocou. Ako **stratifikačné kritériá** boli použité štyri znaky:

- Rozdelenie podnikateľských subjektov **podľa právnej formy**, pričom fyzické osoby – podnikatelia boli v početnosti reprezentované 250 respondentmi a MSP – právnické osoby (podniky) boli v prieskume zastúpené 750 respondentmi.

- Rozdelenie MSP – právnických osôb (750) **podľa počtu zamestnancov** v nasledovnej štruktúre: 450 mikropodnikov (podniky s 0 až 9 zamestnancami), 200 malých podnikov (podniky s 10 až 49 zamestnancami) a 100 stredných podnikov (podniky s 50 až 249 zamestnancami).

- Rozdelenie podnikateľských subjektov podľa ich sídla **z hľadiska regionálneho členenia na úrovni NUTS 3** na: Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj.

- Rozdelenie podnikateľských subjektov **podľa hlavného druhu ekonomickej činnosti zapísanej do Obchodného registra na základe klasifikácie SK NACE,** pričom kategorizácia hlavných ekonomických činností bola stanovená nasledovne: pôdohospodárstvo (sekcia A); priemysel (sekcia B, C, D, E); stavebníctvo (sekcia F); obchod (sekcia G); ubytovanie a stravovanie (sekcia I); doprava, informačné a komunikačné činností (sekcia H, J); obchodné služby (sekcia K, L, M, N) a ostatné služby (sekcia O, P, Q, R, S).

Za účelom spracovania a vyhodnotenia jednotlivých odpovedí malých a stredných podnikateľov bol použitý štatisticko-analytický program IBM SPSS Statistics.

Zhrnutie výsledkov

- **Viac ako polovica (61,3 %) predstaviteľov malých a stredných podnikov je nespokojná so súčasnými podmienkami pre podnikanie na Slovensku**. Spokojnosť so súčasnými podmienkami pre podnikanie prevládala v prípade malých a stredných podnikateľov. Index spokojnosti malých a stredných podnikateľov so súčasným stavom podnikateľského prostredia dosiahol na stupnici od 1 - najvyššia spokojnosť po 6 - najnižšia spokojnosť hodnotu 4,1 bodu. Podľa oslovených MSP počas roka 2021 nedošlo k zhoršeniu podmienok na podnikanie v porovnaní s obdobím pred nástupom koronakrízy.

- Podnikatelia vnímali **priaznivejšie podmienky na podnikanie v období na začiatku** ich podnikania, viac ako polovica (66,1 %) podnikateľov bola spokojnejšia s podmienkami pre podnikanie v začiatkoch ich podnikania.

- Pre MSP je **najvýznamnejšou prekážkou pri fungovaní a ďalšom raste podnikania nestabilita a nejednoznačnosť zákonov** (91,7 %). **Problém s dostupnosťou a kvalitou pracovnej sily** označilo za prekážku v podnikaní 78,9 % MSP. Medzi významnejšie bariéry v podnikaní na Slovensku respondenti uviedli tiež vymožiteľnosť práva súdnou cestou (72,5 %) a korupciu (66,9 %). Významnou prekážkou ostáva aj kvalita a dostupnosť infraštruktúry (65,3 %), hoci v porovnaním roku 2020 ju vníma ako závažnú o takmer 6 percentuálnych bodov podnikateľov menej.

- Prekážky v podnikaní predstavujú pre malých a stredných podnikateľov aj zásahy štátu. **Problémom je najmä regulácia pracovno-právnych vzťahov** (66,6 %), regulácia cien tovarov a služieb (56,9 %) a zásahy štátu v oblasti ochrany spotrebiteľa (53,4 %) a ochrany životného prostredia (52,7 %). Prekážku v hospodárskej súťaži vníma ako problém 49,1 % MSP.

- Medzi inštitúcie, ktoré nútia podnikateľov vypĺňať **zbytočné podania,** respondenti najčastejšie zaradili: **Štatistický úrad SR** (55,2 %), **inštitúcie poskytujúce dotácie, resp. rozhodujúce o eurofondoch** (48,6 %) Sociálnu poisťovňu (45,5 %) a Finančnú správu (44,2 %).

- Najviac podnikateľov (až 41,8 %) **zaťažujú poplatky spojené** so zmenami v obchodnom registri, druhým zaťažujúcim poplatkom sú poplatky za odpady (41,6 %) a do tretice najviac zaťažujúcimi poplatkami sú koncesionárske poplatky (41,2 %). Poplatky za zápis do registrov zaťažuje približne štyridsať percent podnikateľov. Najmenej zaťažujúcimi poplatkami sú poplatky na úrovni samosprávy.

- Takmer 4 z 10 podnikateľov na Slovensku odhadujú, že štátu **uhradia ročne na poplatkoch viac ako 400 eur**. Hlavne sa jedná o malé podniky (49,0 %), z odvetvia stavebníctva (51,7 %), podnikajúce v Nitrianskom kraji (41,6 %). Takmer desatina (9,3 %) podnikateľov si nepamätá výšku poplatkov, lebo sa jedná pre nich o zanedbateľnú sumu.

- Viac ako polovica malých a stredných podnikateľov (56,0 %) hodnotí **doterajšie ekonomické opatrenia pre podnikateľov** zamerané na zmiernenie dopadov koronakrízy za nedostatočné. Iba 4,6 % podnikateľov hodnotí opatrenia za veľmi dobré a takmer tretina (28,2 %) za dostatočné. Viac ako desatina sa nevedela vyjadriť.

- Oslovení podnikatelia **najviac ocenili príspevky na mzdy zamestnancov** (31,6 %), druhým najviac oceňovaným opatrením boli **príspevky na náhradu straty príjmu** (10,7 %). Naopak

najmenej oceňovanými opatreniami boli bankové záruky (1,6 %) a dočasná ochrana pred veriteľmi (0,4 %).

- U viac ako štyroch pätín zostal **počet zamestnancov počas pandémie nezmenený** (81,2 %), u takmer každého ôsmeho podnikateľa sa počet zamestnancov znížil. Týkalo sa to hlavne odvetvia ubytovanie a stravovanie. Podnikateľov, ktorí zaznamenali zvýšenie zamestnanosti bolo len 5,0 %.

- Viac ako polovica podnikateľov (55,5 %) **neobsadzovala v meranom období žiadne pracovné pozície**. Takmer pätina (18,5 %) zaznamenala nedostatočnú odbornosť a 16,7 % podnikateľov zaznamenalo neprimerane vysoké platové očakávania uchádzačov. Najväčší problém s nedostatočnou odbornosťou pociťovali MSP z odvetvia ubytovanie a stravovanie a priemysel.

- Viac ako jedna tretina (35,0 %) malých a stredných podnikateľov si myslí, že podnikať na Slovensku sa **nedá bez toho, aby ste nikdy neporušili žiadny zákon** a takmer zhodne (34,8 %) podnikateľov je silne presvedčená, že podnikať sa dá bez porušenia zákonov.

- Podnikatelia pripisujú za **najväčšiu prekážku** pri dodržiavaní zákonov ich časté zmeny a nemožnosť pravidelného sledovania (78,6 %). Druhou výraznou prekážkou je podľa podnikateľov, že zákony sú prijímané bez dostatočnej konzultácie s podnikateľmi (75,6 %). Treťou významnou prekážkou je ich nejednoznačnosť (72,6 %). Viac ako polovica podnikateľov (55,7 %) si myslí, že dodržiavanie zákonov sa nevynucuje od všetkých rovnako.

- Lex korona **nemala podľa uvedeného prieskumu žiaden pozitívny dopad** pre viac ako dve tretiny malých a stredných podnikateľov (67,3 %). Výrazne pozitívny dopad pocítili len 2,0 % MSP. Mierne zlepšenie zaznamenala takmer štvrtina malých a stredných podnikateľov (24,6 %).

- Takmer štvrtina (23,8 %) podnikateľov je za možnosť samostatne sa rozhodnúť, či budú **vyžadovať od zamestnancov povinné očkovanie proti Covid-19**, zároveň 20,2 % sa skôr prikláňa k možnosti, aby sa podnikatelia mohli sami rozhodnúť, či budú od svojich zamestnancov vyžadovať očkovanie. Naopak, viac ako polovica opýtaných podnikateľov (52,0 %) nemá potrebu rozhodovať o očkovaní svojich zamestnancov.

- V dôsledku koronakrízy pristúpilo **k zásadnej digitalizácii procesov** 17,7 % oslovených MSP. V minimálnej miere sa digitalizáciou svojho podnikania zaoberala takmer ďalšia tretina (31,0 %) respondentov. Takmer polovica MSP **nespustila žiadnu digitálnu transformáciu** podnikania v reakcii na prebiehajúcu koronakrízu.

- Až dve tretiny (66,4 %) malých a stredných podnikateľov, ktorí v prieskume uviedli, že nedigitalizovali alebo digitalizovali len v minimálnej miere, si myslí, že povaha ich biznisu si nevyžaduje významnejšiu digitálnu transformáciu firmy a vysoké náklady spojené so zavádzaním digitalizácie v podnikaní vníma ako prekážku 16,6 % podnikateľov. Časovú náročnosť ako bariéru vidí takmer štrnásť percent opýtaných.

- Až 41,4 % dopytovaných podnikateľov **neplánuje v najbližšom období žiadne zmeny vo firme.** Najväčšia skupina podnikateľov, takmer tretina (31,0 %) zo skúmanej vzorky, **plánuje zlepšiť marketing**. Priniesť nový produkt/službu plánuje viac ako pätina dopytovaných podnikateľov (22,5 %). Iba 14,9 % podnikateľov plánuje zavádzanie digitalizácie.

- **Rast tržieb** v nasledujúcom roku očakáva takmer polovica podnikateľov (49,1 %), iba menej ako pätina podnikateľov očakáva ich pokles (18,6 %). Nárast investícií očakáva viac ako tretina (35,0 %) podnikateľov a **zvýšenie zamestnanosti predpokladá štvrtina** (24,4 %) podnikateľov.

- Z pohľadu uľahčenia podnikania na Slovensku, oslovení podnikatelia do budúcna **preferujú zásadné zníženie odvodového** (37,8 %) a daňového zaťaženia (21,2 %). Menej časté zmeny v legislatíve preferuje 16,1 % podnikateľov. Zásadné zníženie administratívneho zaťaženia a dostupnejšiu podporu pre rozvoj podnikania preferuje zhodne 7,9 % podnikateľov.

Dotazník

Kvalita podnikateľského prostredia

Dobrý deň, moje meno je ..... a v mene prieskumnej spoločnosti Actly by som Vás chcela poprosiť o krátky, približne 10 minútový rozhovor na tému „Kvalita podnikateľského prostredia, digitalizácia a dopady korona krízy na podnikateľské prostredie v Slovenskej republike“. Otázky v dotazníku sú zaujímavé a je možné na nich celkom jednoducho reagovať.

A) Všeobecne o podniku a podnikateľskom prostredí:

1. **Vyjadrite Vašu celkovú spokojnosť s podmienkami pre podnikanie na Slovensku v súčasnosti a na začiatku svojho podnikania** na škále od 1 (maximálna spokojnosť) po 6 (maximálna nespokojnosť).

Súčasný stav	1	2	3	4	5	6
Keď ste začínali podnikať	1	2	3	4	5	6

2. **Budem vám teraz čítať rôzne faktory, ktoré môžu byť prekážkami pri podnikaní. Do akej miery predstavujú uvedené faktory prekážku pre Vaše podnikanie? Priraďte ku každému faktoru jednu z odpovedí podľa škály:**

Škála:

a) Nie je to žiadna prekážka
b) Je to len mierna prekážka
c) Je to vážna prekážka
d) Je to rozhodujúca prekážka
e) Neviem posúdiť

1. Kvalita a dostupnosť infraštruktúry
2. Dostupnosť a kvalita pracovnej sily
3. Nestabilita a nejednoznačnosť zákonov a právnych predpisov
4. Vymožiteľnosť práva cez súdy
5. Korupcia
6. Organizovaný zločin, vydieranie
7. Obmedzenie vstupu na trh a iné protikonkurenčné praktiky

3. **Predstavujú alebo nepredstavujú prekážku vo Vašom podnikaní zásahy štátu v nasledovných oblastiach (v rámci vnútorného trhu), ktoré vám budem čítať po jednom? Odpovedajte podľa škály:**

Škála:

a) Nie je to žiadna prekážka
b) Je to len mierna prekážka
c) Je to vážna prekážka
d) Je to rozhodujúca prekážka
e) Neviem posúdiť

1. Regulácia cien tovarov a služieb
2. Regulácia pracovno-právnych vzťahov
3. Technické požiadavky na kvalitu výrobkov
4. Ochrana spotrebiteľa
5. Ochrana životného prostredia
6. Ochrana hospodárskej súťaže

4. Budem vám čítať názvy jednotlivých inštitúcií a v pri každej z nich povedzte, či máte pocit, že nasledovné inštitúcie nútia podnikateľov, prípadne zamestnancov, vypĺňať zbytočne časté, rozsiahle, či neprehľadné podania? Pri každej inštitúcii odpovedajte podľa škály:

Odpoveď:

a) Áno
b) Nie
c) Neviem

1. Finančná správa
2. Sociálna poisťovňa
3. Zdravotná poisťovňa
4. Registrový súd
5. Mestský/obecný úrad
6. Samosprávny kraj
7. Okresný úrad a okresný úrad v sídle kraja
8. Inštitúcia poskytujúca dotácie, resp. rozhodujúca o eurofondoch
9. Štatistický úrad SR
10. Iný úrad (špecifikujte ktorý):.....

5. Akými poplatkami ste ako podnikateľ najčastejšie zaťažený zo strany verejných orgánov? (Môžete vybrať viac možností)

1. Poplatky za zápisy do registrov
2. Poplatky za zmeny v obchodnom registri
3. Poplatky za povolenia
4. Poplatky za odpady
5. Koncesionárske poplatky
6. Poplatky do umeleckých fondov
7. Iné poplatky na úrovni štátnej správy (uveďte) ....
8. Iné poplatky na úrovni samosprávy (uveďte) ....

6. Odhadnite výšku poplatkov, ktoré ročne ako podnikateľ uhradíte štátu alebo samospráve

1. Ide o zanedbateľnú sumu – nepamätám si
2. od 5 Eur do 50 Eur vrátane ročne
3. od 51 Eur do 100 Eur vrátane ročne
4. od 101 Eur do 200 Eur vrátane ročne
5. od 201 Eur do 300 Eur vrátane ročne
6. od 301 Eur do 400 Eur vrátane ročne
7. nad 401 Eur

7. Ako hodnotíte doterajšie ekonomické opatrenia pre podnikateľov zamerané na zmiernenie dopadov koronakrízy?

1. Veľmi dobré
2. Dostatočné
3. Nedostatočné
4. Neviem

8. Ktoré z mimoriadnych ekonomických opatrení na zmiernenie negatívnych dopadov pandémie Covid-19 ste ocenili najviac?

1. Odklad, resp. úplné odpustenie sociálnych odvodov
2. Príspevky na mzdy zamestnancov
3. Príspevky na náhradu straty príjmu
4. Odklad splátok úverov a lízingu
5. Dočasná ochrana pred veriteľmi
6. Mimoriadny odpočet daňovej straty
7. Dotácie na nájomné
8. Bankové záruky
9. Špecifické opatrenia v najviac zasiahnutých odvetviach
10. Uveďte iné _____
11. Neviem

B) Ľudské zdroje

9. Ako ovplyvnila koronakríza zamestnanosť vo Vašej firme? Počet zamestnancov sa počas pandémie:

1. zvýšil
2. znížil
3. zostal nezmenený

10. Zaznamenali ste pri obsadzovaní pracovných miest počas tohto roka výraznejšie problémy ako v predchádzajúcich rokoch? (Môžete vybrať viac možností)

1. Áno, záujem uchádzačov bol výrazne menší
2. Áno, odbornosť uchádzačov bola nedostačujúca
3. Áno, platové očakávania uchádzačov boli neprimerane vysoké
4. Nie, nezaznamenali sme výraznejšie problémy
5. Neobsadzovali sme žiadne pracovné pozície

C) K legislatíve

11. Dá sa podľa Vás vo Vašom odvetví podnikať tak, aby ste nikdy neporušili žiadny zákon? Prečítam vám možnosti:

1. Určite áno
2. Skôr áno
3. Skôr nie
4. Určite nie
5. Neviem posúdiť

12. Ak sa domnievate, že na Slovensku je ťažké, či dokonca nemožné dôsledne dodržiavať zákony, čomu to pripisujete? Prečítam vám možnosti (1 až 8) (Môžete vybrať viac možností. Odpovedajú respondenti, ktorí v Q11 vybrali možnosť skôr 3. skôr nie alebo 4. určite nie.)

1. Je zložité zistiť, aké všetky zákony a predpisy sa konkrétneho podnikania dotýkajú
2. Úradníci nepomáhajú podnikateľom zorientovať sa v zákonoch pre danú oblasť
3. Časté zmeny zákonov nemožno pravidelne sledovať
4. Zákony nie sú jednoznačné
5. Zákony sú prijímané bez dostatočnej konzultácie s podnikateľmi
6. Zákony sa schvaľujú bez posudzovania ich vplyvov na podnikateľské prostredie
7. Dodržiavanie zákonov sa nevynucuje od všetkých rovnako
8. Niektoré zmeny zákonov prinášajú nerealizovateľné požiadavky
9. Uveďte iné _____
10. Neviem posúdiť

13. Aký dopad na Vaše podnikanie mal tzv. Lex Korona, známy tiež ako podnikateľské kilečko, ktorý obsahoval balík 115-tich opatrení na zníženie administratívnej záťaže podnikania?

1. Výrazne pozitívny dopad
2. Mierne zlepšenie podmienok podnikania
3. Nepociťujem žiadny pozitívny dopad
4. Neviem posúdiť

14. Mali by podľa vás zamestnávatelia mať možnosť rozhodnúť sa, či budú zamestnávať len zamestnancov zaočkovaných proti Covid-19?

1. Určite áno
2. Skôr áno
3. Skôr nie
4. Určite nie
5. Neviem posúdiť

15. Digitalizovali ste procesy vo Vašej firme v súvislosti s koronakrízou?

1. Áno, zásadne
2. Áno, ale iba v minimálnej miere
3. Nie
4. Neviem

16. Aké bariéry Vám bránili v digitalizovaní procesov vo firme? (odpovedajú respondenti, ktorí v Q15 odpovedali 2. a 3.)

1. Vysoké vstupné náklady
2. Legislatívne bariéry
3. Chýbajúce zručnosti zamestnancov
4. Vysoká časová náročnosť
5. Povaha biznisu si to nevyžaduje
6. Uveďte iné _____

17. Čo plánujete zmeniť vo Vašej firme v najbližšom období?
Prečítam vám možnosti: (Môžete vybrať viac možností)

1. Zlepšiť marketing
2. Expandovať na nové zahraničné trhy
3. Priniesť na trh nový produkt / službu
4. Zapojenie sa do subdodávateľských reťazcov
5. Zavádzanie digitalizácie
6. Zavádzanie prvkov zelenej a obehovej ekonomiky
7. Neplánujem žiadnu zmenu
8. Uveďte iné _____
9. Neviem

18. V porovnaní s aktuálnym rokom, aký vývoj očakávate vo svojej firme v nasledujúcom roku? Odpovedajte podľa škály

Odpoveď:

a) Rast
b) Pokles
c) Bez zmeny

1. Tržby
2. Zamestnanosť
3. Investície
4. Vývoz

19. Aké opatrenie preferujete pre uľahčenie Vášho podnikania v budúcnosti?
(len 1 možnosť odpovede)

1. Zásadné zníženie daňového zaťaženia
2. Zásadné zníženie odvodového zaťaženia
3. Zásadné zníženie administratívneho zaťaženia
4. Menej časté zmeny legislatívy
5. Lepšia vymožiteľnosť práva
6. Dostupnejšia podpora pre rozvoj podnikania
7. Zrýchlenie a zjednodušenie stavebného konania
8. Uveďte iné _____

A teraz už len niekoľko štatistických otázok o vašej firme
(Triediace otázky):

20. Aká je právna forma vašej firmy?

1. Živnostník
2. Spoločnosť s ručením obmedzeným
3. Akciová spoločnosť
4. Zahraničná osoba
5. Slobodné povolanie
6. Samostatne hospodáriaci roľník
7. Iná forma (napr. družstvo, komanditná spoločnosť, verejno-obchodná spoločnosť, jednoduchá spoločnosť na akcie)

21. Koľko zamestnancov má Vaša firma?

1. Žiadnych
2. 1 až 3 zamestnancov
3. 4 až 5 zamestnancov
4. 6 až 9 zamestnancov
5. 10 až 19 zamestnancov
6. 20 až 49 zamestnancov
7. 50 až 249 zamestnancov

22. Uveďte prosím okres, v ktorom sídli vaša firma.

_____

23. Ktorá z nasledovných činností je vo vašom podnikaní hlavná (podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností SK NACE)?

1. poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov
2. ťažba a dobývanie
3. priemyselná výroba
4. dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu
5. dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov
6. stavebníctvo
7. veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov
8. doprava a skladovanie
9. ubytovacie a stravovacie služby
10. informácie a komunikácia
11. finančné a poisťovacie činnosti
12. činnosti v oblasti nehnuteľností
13. odborné, vedecké a technické činnosti
14. administratívne a podporné služby
15. verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie
16. vzdelávanie
17. zdravotníctvo a sociálna pomoc
18. umenie, zábava a rekreácia
19. ostatné činnosti

24. Kedy bola založená Vaša firma?

1. v období 2019 – 2021 (menej ako 3 roky)
2. v období 2016 – 2018 (od 3 do 5 rokov)
3. v období 2011 – 2015 (od 5 do 10 rokov)
4. v období 2010 a skôr (10 a viac rokov)

25. Zaraďte sa prosím, do vekovej skupiny?

1. Menej ako 24 rokov
2. 25 až 29 rokov
3. 30 až 34 rokov
4. 35 až 39 rokov

5. 40 až 44 rokov
6. 45 až 49 rokov
7. 50 až 54 rokov
8. 55 až 59 rokov
9. 60 až 64 rokov
10. 65 a viac rokov
11. Neodpovedal